

บทบาทของสหรัฐฯ ในข้อตกลงว่าด้วยหญิงบำเรอ ระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้เมื่อปี ค.ศ.2015

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2565

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE ROLE OF THE UNITED STATES IN THE COMFORT WOMEN AGREEMENT BETWEEN
JAPAN AND SOUTH KOREA IN 2015

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in International Relations

Department of International Relations

FACULTY OF POLITICAL SCIENCE

Chulalongkorn University

Academic Year 2022

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อสารนิพนธ์

บทบาทของสหรัฐฯ ในข้อตกลงว่าด้วยหญิงบำเรอ ระหว่าง
ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้เมื่อปี ค.ศ.2015

โดย

น.ส.อรยา อติศัยสัมพันธ์

สาขาวิชา

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

ศาสตราจารย์สรวิศ ชัยนาม

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พิสุทธิ์ บุษบาร์ตัน)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ศาสตราจารย์สรวิศ ชัยนาม)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรพินธุ์ พัวพันธ์สวัสดิ์)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

อธยา อติศัยสัมพันธ์ : บทบาทของสหรัฐฯ ในข้อตกลงว่าด้วยหญิงบำเรอ ระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้เมื่อปี ค.ศ.2015. (THE ROLE OF THE UNITED STATES IN THE COMFORT WOMEN AGREEMENT BETWEEN JAPAN AND SOUTH KOREA IN 2015) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ศ.สรวิศ ชัยนาม

สารนิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาบทบาทของสหรัฐฯ ในฐานะที่เป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ยความขัดแย้งระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ จนนำไปสู่ข้อตกลงว่าด้วยหญิงบำเรอ เมื่อปี ค.ศ.2015 โดยต้องการศึกษาสาเหตุที่สหรัฐฯ เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในภูมิภาคเอเชีย หัวข้อปี ค.ศ.2009-2017 โดยเฉพาะการเป็นตัวกลางในการแก้ไขข้อพิพาทกรณีหญิงบำเรอ และสาเหตุที่สหรัฐฯ เลือกแก้ไขความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้งานของ David A. Lake เรื่อง Hierarchy in International Relations มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ การจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ผลการศึกษาพบว่า การที่สหรัฐฯ เข้าไปมีบทบาทมากขึ้นในเอเชีย โดยเฉพาะการแสดงบทบาทนำในการยุติความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอ เนื่องจากการประกาศนโยบายการหมุนสู่เอเชีย และความพยายามของสหรัฐฯ ในการถ่วงดุลอำนาจของจีน ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ส่วนสาเหตุที่สหรัฐฯ เลือกแก้ไขความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอ ระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ แบ่งออกเป็น 4 ปัจจัย ได้แก่ ความสามารถในการกดดันให้ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ยอมสร้างข้อตกลงร่วมเพื่อยุติความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอได้, การรักษาความเป็นมหาอำนาจในเอเชีย, การพัฒนาความร่วมมือทางทหารในรูปแบบไตรภาคีระหว่างสหรัฐฯ ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ เพื่อดำเนินการผงาดขึ้นมาของจีน และการมองว่าปัญหาหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นเป็นตัวขัดขวางการสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทหารของญี่ปุ่นและเกาหลีใต้

สาขาวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ   ลายมือชื่อนิสิต .....

ปีการศึกษา 2565   ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

6480163124 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEYWORD: Comfort Women, Comfort Women Agreement, The Role of the
United States, Japan-South Korea Relations, Pivot to Asia

Auraya Adisaisamphan : THE ROLE OF THE UNITED STATES IN THE
COMFORT WOMEN AGREEMENT BETWEEN JAPAN AND SOUTH KOREA IN
2015. Advisor: Prof. SORAVIS JAYANAMA

This thesis focuses on the role of the United States, which mediated the tension between Japan and South Korea, leading to the comfort women agreement in 2015. It aims to explain why the US came to play a greater role in Asia during 2009-2017, especially why it chose to broker the comfort women agreement. I use David A. Lake's concept of Hierarchy in International Relations as a framework to analyze the organization of US relations with Japan and South Korea. Obama's Pivot to Asia policy is consistent with this hierarchical structure. It increased the role of the United States in Asia as signalled by the comfort women agreement. It was also a US effort to balance China's rising power in the Asia-Pacific region. There are four reasons why the US chose to broker the comfort women agreement between Japan and South Korea: the capacity to pressure Japan and South Korea to reach a joint agreement; to maintain its dominance in Asia; to develop a tripartite military cooperation to counter the rise of China; and the view that the comfort women issue was a hindrance to Japan and South Korea's military security cooperation.

Field of Study: International Relations

Student's Signature .....

Academic Year: 2022

Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดีจากความกรุณาของบุคคลในชีวิตหลายท่าน ท่านแรกที่ผู้วิจัยอยากจะขอบพระคุณมากที่สุดคือ ศ.สรวิศ ชัยนาม อาจารย์ที่ปรึกษาของผู้วิจัย ที่คอยช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ รวมถึงชี้แนะแนวทางการเขียนงานให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะมุมมองและการใช้กรอบคิดในการมองปรากฏการณ์เชิงลึก เพื่อให้เข้าใจถึงเบื้องหลังและเหตุผลที่นำไปสู่ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในบริบทระหว่างประเทศ ทั้งยังมีความกรุณาอย่างสูงต่อผู้วิจัยและพยายามผลักดัน สนับสนุนให้สารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นรูปเป็นร่าง แม้ว่าผู้วิจัยจะมีข้อจำกัดในหลายอย่างโดยเฉพาะข้อจำกัดเรื่องเวลานอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณ ผศ.ดร.พงศ์พิสุทธิ์ บุชบาร์ตัน ประธานกรรมการ และ ผศ.ดร.กรพินธุ์ พัวพันสวัสดิ์ กรรมการ ที่สละเวลามาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับแก้ไขสารนิพนธ์ให้สมบูรณ์มากขึ้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่านที่มอบความรู้แก่ผู้วิจัยตลอดหลักสูตร

ตลอดระยะเวลาการศึกษาในระดับปริญญาโท เต็มไปด้วยเรื่องราวมากมาย ไม่ว่าจะเป็นความสุขที่ได้รู้จักเพื่อน ๆ ความรักที่ควบคุมไม่ได้ รวมถึงความเครียด และความกดดัน โดยเฉพาะช่วงเวลาหลังสอบปิดเล่มสารนิพนธ์ ที่ผู้วิจัยต้องเผชิญเรื่องราวมากมาย ตั้งแต่การทำงานที่ต้องตื่นเวลา 05.30 น. เพื่อมาทำภารกิจในทุกวันเป็นระยะเวลาเกือบเดือน รวมถึงการป่วยด้วยโรคระบาดโควิด 19 ซึ่งเป็นการป่วยครั้งแรกของผู้วิจัย แต่เมื่อมองสิ่งที่ผ่านมาแล้วทั้งเรื่องดีและไม่ดียอมเป็นบทเรียนและความทรงจำที่ผู้วิจัยจะกลับมานึกถึงพร้อมกับรอยยิ้ม

สุดท้ายนี้สิ่งที่สำคัญต่อชีวิตของผู้วิจัยเป็นอย่างมากคือ ครอบครัว ที่คอยสนับสนุน และให้กำลังใจตลอดมา ผู้วิจัยจึงอยากใช้โอกาสนี้ในการขอบคุณทุกท่านที่คอยอบรมดูแล ช่วยเหลือ และเป็นจุดหมายในการมีชีวิตอยู่ของผู้วิจัย รวมถึงบิดาที่แม้จะไม่ได้อยู่ในชีวิตแล้วแต่ท่านยังอยู่ในหัวใจและยังเป็นแรงผลักดันในการแสวงหาความสำเร็จ และนำความสำเร็จที่ได้มาแบ่งปันให้ผู้อื่น ดูแลช่วยเหลือผู้อื่น รวมทั้งให้ความรักและความหวังดีต่อผู้อื่น

อรยา อติศัยสัมพันธ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
ส่วนที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 คำถามวิจัย.....	3
1.3 สมมติฐานการวิจัย.....	3
1.4 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	4
1.5 การทบทวนวรรณกรรม.....	4
1.6 กรอบการวิเคราะห์.....	9
1.7 ระเบียบวิธีวิจัย.....	13
1.8 โครงสร้างของสารนิพนธ์.....	14
ส่วนที่ 2 ความเป็นมากรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น และการตกलयุติความขัดแย้ง เมื่อปี ค.ศ.2015	16
2.1 จุดเริ่มต้นปัญหาความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น.....	16
2.2 การลงนามยุติความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น.....	17
ส่วนที่ 3 บทบาทของสหรัฐฯ ในการยุติความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น.....	20
3.1 ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ และบทบาทของสหรัฐฯ ต่อญี่ปุ่นและเกาหลีใต้.....	20
3.2 สาเหตุที่สหรัฐฯ มีบทบาทมากขึ้นในเอเชีย โดยเฉพาะการแสดงบทบาทนำในการยุติความ ขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น.....	21
3.3 สาเหตุที่สหรัฐฯ เลือกลงมือกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น หลังการประกาศนโยบายการหมุนสู่เอเชีย	26

3.4 บทบาทของสหรัฐฯ ภายใต้การนำของประธานาธิบดีบารัก โอบามา ในการยุติความขัดแย้ง กรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น	31
ส่วนที่ 4 สถานการณ์ และผลกระทบกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นหลังการบรรลุข้อตกลง	35
4.1 สถานการณ์หญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น หลังการบรรลุข้อตกลงร่วมกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น เมื่อ 28 ธันวาคม ค.ศ.2015	35
4.2 สถานการณ์หญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นในปัจจุบัน.....	37
ส่วนที่ 5 บทสรุป	40
บรรณานุกรม.....	43
ประวัติผู้เขียน	48

ส่วนที่ 1 บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

เมื่อปี ค.ศ.2015 ภูมิภาคเอเชียเริ่มกลายเป็นจุดศูนย์กลางทางการเมืองและเศรษฐกิจของโลกมากขึ้น เนื่องจากจำนวนเกือบครึ่งหนึ่งของประชากรโลก หนึ่งในสามของ GDP ของโลก และกองทัพที่มีความสามารถมากที่สุดในโลก ทำให้ประธานาธิบดีบารัค โอบามา (Barack Obama) มองว่าภูมิภาคเอเชียมีความเกี่ยวพันและเชื่อมโยงกับผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐฯ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการหมุนสู่เอเชีย (Pivot to Asia) ตั้งแต่ปี 2011 ที่ส่งเสริมให้ประธานาธิบดีบารัค มีความสนใจในภูมิภาคเอเชียมากขึ้น ในขณะเดียวกัน ภูมิภาคเอเชียกำลังเผชิญกับความท้าทายที่ชัดเจน ในด้านความมั่นคง รวมถึงความกังวลเกี่ยวกับการแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ ข้อพิพาททางทะเลที่ทวีความรุนแรงขึ้น และความท้าทายข้ามชาติอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ การก่อการร้าย และการค้ามนุษย์ เพื่อเป็นการตอบสนองต่อโอกาสและความท้าทายดังกล่าว สหรัฐฯ ภายใต้การนำของประธานาธิบดีบารัค โอบามา¹ ได้ดำเนินนโยบายต่างประเทศโดยเน้นการสร้างความร่วมมือ โดยเฉพาะในเอเชีย ที่โอบามามองว่าที่ผ่านมาสหรัฐฯ เน้นความสัมพันธ์แบบทวิภาคีมากเกินไป ทั้งยังโจมตีนโยบายของ จอร์จ ดับเบิลยู บุช (George W. Bush) ว่าเป็นแนวคิดที่ล้าหลัง ให้ความสำคัญกับเรื่องสงครามต่อต้านการก่อการร้าย (War on Terror) มากเกินไป ทำให้เอเชียเสียความเชื่อมั่นในการเป็นผู้นำของสหรัฐฯ และเพื่อเป็นการกอบกู้ความเชื่อมั่นของเอเชีย โอบามาจึงประกาศนโยบายการหมุนสู่เอเชียเมื่อปี ค.ศ.2011²

ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายภายในของสหรัฐฯ ต่อเอเชียอย่างสิ้นเชิง โดยหน่วยงานรัฐบาลและหน่วยงานทางทหารของสหรัฐฯ ให้ความสำคัญกับเอเชียมากขึ้น โดยเฉพาะเรื่องนโยบายบุคลากร ที่กระทรวงการต่างประเทศได้สร้างตำแหน่งใหม่กว่า 70 ตำแหน่ง สำหรับผู้เชี่ยวชาญในเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก³ ซึ่งเป็นช่วงเดียวกับที่เกาหลีใต้ เริ่มผลักดันประเด็นหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นในเวทีระหว่างประเทศ ผ่านการยกประเด็นดังกล่าวเข้าหารือในคณะกรรมการที่สามของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ที่ประกอบด้วยกิจการสังคมมนุษยธรรม และวัฒนธรรม เมื่อวันที่

¹ Obamawhitehouse.archives.gov Editors, “Fact sheet: Advancing the Rebalance to Asia and the Pacific,” The White House Office of the Press Secretary, last updated November 16, 2015, <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2015/11/16/fact-sheet-advancing-rebalance-asia-and-pacific>.

² ภูมิริม กาญจนประดิษฐ์, “เปรียบเทียบแนวความคิด และปัจจัยในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาในสมัยประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู. บุช และประธานาธิบดีบารัค โอบามา ต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.” (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2562), 31.

³ Kurt M. Campbell, *The Pivot: The Future of American Statecraft in Asia*, (New York: Twelve, 2016), 36.

11 ตุลาคม 2011 ซึ่งเกาหลีใต้ยื่นกรณว่าหญิงบำเรอมีสิทธิเรียกร้องค่าชดเชยจากรัฐบาลญี่ปุ่น เป็นรายบุคคล ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ตึงเครียดขึ้น⁴ และเมื่อความสัมพันธ์ ระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ตกอยู่ในสถานการณ์ที่ย่ำแย่ สหรัฐฯ จึงเริ่มเข้ามาบีบบทบาท โดยผลักดัน ให้ญี่ปุ่นแก้ไขปัญหาหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นอย่างละเอียดรอบคอบ รวมทั้งเรียกร้องให้พันธมิตรทั้งสอง ตระหนักถึงผลกระทบต่อความร่วมมือด้านความมั่นคง⁵ ทั้งนี้ หลังนายจอห์น เคอร์รี ดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ การมองประเด็นหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นได้เปลี่ยนจากการมองว่าเป็น ประเด็นด้านสิทธิมนุษยชน สู่การมองว่าเป็นปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมากกว่า ซึ่งสอดคล้อง กับท่าทีของประธานาธิบดีบารัก โอบามา ขณะเยือนเกาหลีใต้ ที่ได้เรียกร้องให้ญี่ปุ่นยุติข้อพิพาท กรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น พร้อมกับเรียกร้องให้เกาหลีใต้และญี่ปุ่นทำงานร่วมกันเพื่อแก้ไข ความตึงเครียดทางประวัติศาสตร์ และเดินหน้าเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งการเน้นย้ำของโอบามา ไม่ได้อยู่ที่ประเด็นด้านสิทธิมนุษยชน แต่เน้นไปที่ความสัมพันธ์ทางการทูต⁶

การลงนามในข้อตกลงว่าด้วยหญิงบำเรอ (Comfort Women Agreement) ระหว่างรัฐบาล เกาหลีใต้และญี่ปุ่น เกิดขึ้นจากความพยายามของสหรัฐฯ โดยเจ้าหน้าที่อาวุโสของสหรัฐฯ ได้กล่าวว่า สหรัฐฯ เข้าไปบีบบทบาทในการทำข้อตกลงระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ที่เหมาะสม โดยรัฐบาล โอบามาได้แสดงท่าทีชัดเจนในการสนับสนุนการประนีประนอมของทั้งสองประเทศ รวมถึงได้ให้ คำแนะนำที่ดีที่สุดในมุมมองของสหรัฐฯ และเน้นย้ำถึงประโยชน์ของทุกฝ่ายในการบรรลุข้อตกลง ทั้งนี้ สหรัฐฯ ได้อยู่เบื้องหลังในการป้องกันและแก้ไขความเข้าใจผิดระหว่างทั้งสองประเทศ ก่อนที่จะ มีการประชุมกันที่เกาหลีใต้เมื่อ 28 ธันวาคม ค.ศ.2015 จนเกิดข้อตกลงว่าด้วยหญิงบำเรอ⁷ ซึ่งมี องค์ประกอบหลัก 4 ประการในข้อตกลง ได้แก่ 1) คำขอโทษจากรัฐมนตรีต่างประเทศญี่ปุ่นในนาม ของนายกรัฐมนตรีขณะนั้นคือนายชินโซ อาเบะ 2) คำมั่นสัญญาจากฝ่ายญี่ปุ่นในการส่งมอบเงิน ประมาณ 8,000,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อสนับสนุนเหยื่อที่ยังรอดชีวิต 3) การดำเนินการของเกาหลีใต้ ต่อข้อกังวลของญี่ปุ่นกรณีการตั้งรูปปั้นหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นบริเวณหน้าสถานทูตญี่ปุ่นในกรุงโซล และ 4) การประนีประนอมร่วมกันทั้งสองประเทศในการไม่นำเสนอแนวคิดที่ขัดแย้งต่อประเด็นหญิง

⁴ Eun Young Lee, “The Role of the United States in the Comfort Women Controversy between South Korea and Japan,” (Master's thesis, Graduate Studies, Seoul National University, 2015), 41.

⁵ Ibid., 46-48.

⁶ Ibid., 59.

⁷ Daniel Sneider, “Behind the Comfort Women Agreement.” The oriental economist. January 10, 2016. <https://toyokeizai.net/articles/-/99891>

บำเรอทหารญี่ปุ่นต่อหน้าประชาคมระหว่างประเทศ⁸ ทั้งนี้ ข้อตกลงดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นว่า สหรัฐฯ เป็นรัฐที่ได้ประโยชน์มากที่สุด โดยเฉพาะเรื่องการต้านทานการขยายอิทธิพลของจีน ขณะที่ เกาหลีใต้เป็นผู้ที่เสียประโยชน์มากที่สุด ซึ่งหลังบรรลุข้อตกลงดังกล่าว รัฐบาลของเกาหลีใต้ต้องรับกับ แรงกดดันภายใน เนื่องจากความไม่พอใจของประชาชน ภาคประชาสังคม และอดีตหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นที่ยังมีชีวิต โดยเฉพาะการย้ายรูปปั้นหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นออก จึงจัดชุมนุมประท้วงเมื่อ 30 ธันวาคม ค.ศ.2015 ที่สถานทูตญี่ปุ่นในกรุงโซล และต่อมาได้นัดหมายเพื่อชุมนุมประท้วงกรณีดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ฝ่ายค้านใช้ประเด็นดังกล่าวในการโจมตีรัฐบาล⁹

1.2 คำถามวิจัย เหตุใดสหรัฐฯ ภายใต้การนำของประธานาธิบดีบารัค โอบามา ถึงได้ผลักดันข้อตกลง ความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น จนนำไปสู่การบรรลุข้อตกลงว่าด้วยหญิงบำเรอ เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม ค.ศ.2015

1.3 สมมติฐานการวิจัย

สาเหตุที่สหรัฐฯ ภายใต้การนำของประธานาธิบดีบารัค โอบามา พยายามเข้ามามีบทบาท เป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้กรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น เพื่อให้ สามารถยุติความขัดแย้งผ่านการลงนามในข้อตกลงว่าด้วยหญิงบำเรอ เมื่อ 28 ธันวาคม ค.ศ.2015 นั้น เป็นไปเพื่อลดความแตกแยกในภูมิภาคเอเชียตะวันออก โดยเฉพาะพันธมิตรของสหรัฐฯ คือญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ซึ่งในท้ายที่สุดจะเป็นการส่งเสริมเอกภาพ และประสิทธิภาพในการดำเนินนโยบาย การหมุนสู่เอเชีย ของสหรัฐฯ ซึ่งต้องการความร่วมมืออย่างแข็งขันของพันธมิตรทั้งสอง เพื่อคานอำนาจ ของจีนในภูมิภาค รวมถึงเป็นการส่งสัญญาณถึงจีนว่าสหรัฐฯ ยังเป็นประเทศมหาอำนาจที่มีอิทธิพล หรือมีอำนาจนำในภูมิภาคเอเชีย

⁸ Klea Ramaj, “The 2015 South Korean-Japanese Agreement on “Comfort Women”: A Critical Analysis” *Brill Nijhoff*. February 4, 2022. https://brill.com/view/journals/icla/22/3/article-p475_004.xml?language=en&ebody=pdf-63199

⁹ Alastair Gale, “Japan-South Korea “Comfort Women” Deal Faces Backlash in Seoul.” *The Wall Street Journal*. January 3, 2016. <https://www.wsj.com/articles/comfort-women-deal-faces-backlash-in-seoul-1451557585>

1.4 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.4.1 เพื่อวิเคราะห์สาเหตุที่สหรัฐฯ เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในภูมิภาคเอเชีย หัวปี ค.ศ.2009-2017

1.4.2 เพื่อวิเคราะห์สาเหตุที่สหรัฐฯ เลือกลงใจความขัดแย้งระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ กรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น

1.4.3 เพื่อศึกษาบทบาทของสหรัฐฯ ในการยุติความขัดแย้งระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ กรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น

1.5 การทบทวนวรรณกรรม

หญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น (Comfort Women) เป็นประเด็นความขัดแย้งทางประวัติศาสตร์ระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ซึ่งเกิดในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 และกลับมาทวีความรุนแรงมากขึ้นในช่วงปี ค.ศ.2015 ที่ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ออกข้อตกลงร่วม เพื่อยุติความขัดแย้งประเด็นดังกล่าว ทั้งนี้ หัวปีที่ผ่านมางานเขียนเกี่ยวกับหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นจำนวนมาก ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกวรรณกรรมออกเป็น 3 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 งานเขียนเกี่ยวกับหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น ซึ่งมองว่าภาคประชาสังคมเกาหลีใต้เป็นกลไกสำคัญในการผลักดันหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นสู่สาธารณะ และงานเขียนที่มองว่าข้อตกลงระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ปี 2015 ยังมีข้อจำกัดในการยุติปัญหากรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น ประเภทที่ 2 คืองานเขียนเกี่ยวกับบทบาทของสหรัฐฯ ในการยุติความขัดแย้งระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ กรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น และประเภทที่ 3 คืองานเขียนเกี่ยวกับนโยบายการหมุนสู่เอเชีย (Pivot to Asia) เพื่อสร้างความเข้าใจในบริบทและนโยบายของสหรัฐฯ ในขณะนั้น

งานเขียนเกี่ยวกับหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น

งานเขียนที่มองว่าภาคประชาสังคมเกาหลีใต้เป็นกลไกสำคัญในการผลักดันหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นสู่สาธารณะ ปรากฏในงานวิทยานิพนธ์ของสุชาดา เลียงชูศักดิ์ ที่ศึกษาบทบาทการรณรงค์ของภาคประชาสังคมเกาหลีใต้ในต่างประเทศกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น ระหว่าง ค.ศ.2010-2017 ที่พบว่า The Korean Council ซึ่งเป็นภาคประชาสังคมเกาหลีใต้เป็นกุญแจสำคัญที่ขับเคลื่อนประเด็นหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น โดยเฉพาะการผลักดันให้หญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นที่ยังมีชีวิตได้เปิดเผยเรื่องราวความโหดร้ายที่เกิดขึ้น รวมถึงการตั้งอนุสาวรีย์ และรูปปั้นหญิงบำเรอ¹⁰ ในสถานที่สำคัญของ

¹⁰ สุชาดา เลียงชูศักดิ์, “บทบาทการรณรงค์ของภาคประชาสังคมเกาหลีใต้ในต่างประเทศกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น: ศึกษาระหว่าง ค.ศ.2010-2017” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่าง

ประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2561), 77.

หลายประเทศ ได้แก่ สหรัฐฯ แคนาดา จีน ออสเตรเลีย เยอรมนี ฟิลิปปินส์ และไต้หวัน¹¹ สอดคล้องกับงานเขียนของ ภัทรพร ลีห์อร่ามวัฒน์ ที่ระบุว่า The Korean Council เป็นองค์กรที่สามารถนำหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 มาเปิดเผยเรื่องราวแก่สาธารณชน ซึ่งนับเป็นการยืนยันการมีอยู่ของหญิงบำเรอ และขัดกับสิ่งที่ญี่ปุ่นพยายามประเพณีเสกการมีอยู่ของหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น¹² ส่วนงานเขียน Hayato Nakayama ที่ศึกษาสาเหตุที่นักเคลื่อนไหวชาวญี่ปุ่นให้ความสำคัญและผลักดันปัญหาหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น ได้กล่าวถึงยุทธวิธีที่นักเคลื่อนไหวหรือองค์กรอิสระใช้ ประกอบด้วย 3 ยุทธวิธีได้แก่ 1) Internal Tactics เป็นการสื่อสารและทำงานร่วมกันในองค์กร 2) Insider Tactics เป็นการดำเนินการทางการเมือง อาทิ การลอบบี้ทางการเมือง และ 3) Outsider Tactics เป็นการเคลื่อนไหวในพื้นที่สาธารณะ อาทิ การประท้วง และการเดินขบวนบนท้องถนน¹³

งานเขียนที่มองว่าข้อตกลงระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ปี ค.ศ.2015 ยังมีข้อจำกัดในการยุติปัญหากรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น ได้ชัดเจน คือ งานเขียนของ Yuji Hosaka เชื่อว่าข้อตกลงระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจาก 2 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1) ญี่ปุ่นปฏิเสธการมีอยู่ของหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นมาตลอด แม้ว่าจะมีการออกข้อตกลงร่วมในประเด็นดังกล่าวเมื่อปี ค.ศ.2015 ขณะที่ สื่อหนังสือพิมพ์บางแห่งของญี่ปุ่นเชื่อว่า การออกข้อตกลงร่วมเป็นเพียงเกมส์การเมืองของรัฐบาลเท่านั้น มิได้มีความจริงใจที่จะขอโทษหรือชดเชยความเสียหายต่อหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นที่ยังมีชีวิตอยู่ 2) ข้อตกลงร่วมมีเป้าหมายเพื่อชดเชยให้แก่หญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นทุกคน แต่ข้อตกลงร่วมกลับไม่ได้รับการยอมรับจากหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นทุกคน เนื่องจากหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นไม่มีส่วนร่วมในการทำข้อตกลงดังกล่าว และมีโชเหี่ยวทุกคนจะเต็มใจยอมรับข้อตกลงที่ตนไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงทำให้เกิดการฟ้องร้องเพื่อเรียกร้องความรับผิดชอบจากรัฐบาลญี่ปุ่น

¹¹ Ibid., 60-61.

¹² ภัทรพร ลีห์อร่ามวัฒน์, “การปกป้องสิทธิมนุษยชนของหญิงบำเรอ: การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างบทบาทกลุ่มสมาคมชาวเกาหลีกับรัฐบาลเกาหลีใต้” (สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2562), 20.

¹³ Hayato Nakayama, “Japanese Activists who Support Redress for “Comfort Women”: Why and How Do They Address the “Comfort Women” Issue?,” (Master's thesis, Graduate Studies, University of Manitoba, 2013), 59.

ข้อตกลงดังกล่าวจึงล้มเหลวเนื่องจากไม่สามารถยุติความขัดแย้งและการเรียกร้องความรับผิดชอบในประเด็นดังกล่าวได้¹⁴

ขณะที่ Donald Kirk กล่าวถึงความล้มเหลวในข้อตกลงร่วมระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ กรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น ผ่านบทความเรื่อง Comfort Woman' Statue Casts Shadow Over Japan-Korea Deal On Comfort Women ว่าเป็นผลมาจากภาคประชาสังคมไม่พอใจที่การทำข้อตกลงร่วมดังกล่าว ไม่ให้หญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นหรือ The Korean Council เข้าไปมีส่วนร่วมในการเจรจา รวมถึงรัฐบาลเกาหลีใต้ไม่สามารถบังคับให้ภาคประชาสังคมหรือถอนรูปปั้นหญิงบำเรอในพื้นที่สาธารณะได้ ซึ่งเป็นการสะท้อนว่าปัญหาดังกล่าวยังไม่ยุติ นอกจากนี้ การให้เงินชดเชยหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นแบบครั้งเดียวไม่สามารถชดเชยแก่เหยื่อและครอบครัวของผู้เสียชีวิตได้ครบถ้วน¹⁵ นอกจากนี้ Ankit Panda ยังระบุผ่านงานเขียนเรื่อง The 'Final and Irreversible' 2015 Japan-South Korea Comfort Women Deal Unravels ว่าข้อตกลงร่วมกรณีหญิงบำเรอเมื่อปี 2015 ระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ถูกใช้เป็นเครื่องมือแสวงประโยชน์ทางการทูต ในการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างรัฐ พร้อมยุติความขัดแย้งระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ รวมถึงสร้างความมั่นคงในภูมิภาค เพื่อป้องกันภัยคุกคามจากเกาหลีเหนือและจีน¹⁶

งานเขียนเกี่ยวกับบทบาทของสหรัฐฯ ในการยุติความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น

ภัทรพร ลีห่อร่วมวัฒน์ ระบุผ่านงานเขียนเรื่องการปกป้องสิทธิมนุษยชนของหญิงบำเรอ: การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างบทบาทกลุ่มสมาคมชาวเกาหลีกับรัฐบาลเกาหลีใต้ ว่า สหรัฐฯ มีบทบาทเป็นคนกลางไกล่เกลี่ยปัญหาความขัดแย้งระหว่างญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ กรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น ผ่านความร่วมมือในรูปแบบพันธมิตรไตรภาคี ประกอบด้วย สหรัฐฯ ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ รวมถึงยุทธศาสตร์ปักหมุดเอเชีย ที่สหรัฐฯ ต้องงเสถงบทบาทนำมากขึ้นในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก เพื่อด้านการขยายอิทธิพลของจีน ที่มีบทบาทมากขึ้น โดยเฉพาะพื้นที่ทะเลจีนใต้ ซึ่งหากสหรัฐฯ สามารถยุติความขัดแย้งระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ได้ จะเป็นการเพิ่มความเข้มแข็งให้กับญี่ปุ่น และ

¹⁴ Yuji Hosaka, "Why Did the 2015 Japan-Korea 'Comfort Women' Agreement Fall Apart?." *The Diplomat*. November 18, 2021. <https://thediplomat.com/2021/11/why-did-the-2015-japan-korea-comfort-women-agreement-fall-apart/>.

¹⁵ Donald Kirk, "'Comfort Woman' Statue Casts Shadow Over Japan-Korea Deal On Comfort Women." *Forbes*. December 28, 2015. <https://www.forbes.com/sites/donaldkirk/2015/12/28/comfort-woman-statue-looms-over-japan-korea-deal-on-comfort-woman/?sh=1d91f4765f36>.

¹⁶ Ankit Panda, "The 'Final and Irreversible' 2015 Japan-South Korea Comfort Women Deal Unravels." *The Diplomat*. January 9, 2017. <https://thediplomat.com/2017/01/the-final-and-irreversible-2015-japan-south-korea-comfort-women-deal-unravels/>.

เกาหลีใต้ รวมถึงสหรัฐฯ ทั้งนี้ สหรัฐฯ ยังมีส่วนสำคัญในการเป็นคนกลางเจรจาข้อตกลงร่วมเพื่อยุติความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น โดยพยายามให้ทั้งสองประเทศคำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติ และมองว่าเกาหลีเหนือเป็นภัยคุกคามที่สำคัญของทั้งสองประเทศ อย่างไรก็ตาม จุดประสงค์ของสหรัฐฯ ที่เข้ามาให้ความสำคัญในเอเชียแปซิฟิก รวมถึงให้ความสำคัญกับญี่ปุ่น และเกาหลีใต้มากขึ้น เนื่องจากต้องการพันธมิตรอย่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ในการถ่วงดุลอำนาจของจีน¹⁷

สอดคล้องกับ Eun Young Lee ที่ศึกษาบทบาทของสหรัฐฯ ในข้อพิพาทหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ โดยเขาระบุว่า ช่วงเวลาที่บารัค โอบามา เป็นประธานาธิบดีสหรัฐฯ ประเด็นหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นได้รับความสนใจจากทั้งฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติ ขณะที่นายไมค์ ฮอนดะ (Mike Honda) สมาชิกพรรค Democratic ผู้ที่มีเชื้อสายญี่ปุ่น เป็นผู้เปิดประเด็นหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นในเวทีการเมืองสหรัฐฯ จนนำไปสู่มติสภาสหรัฐฯ เมื่อปี ค.ศ.2007 ซึ่งนายไมค์ เชื่อว่าญี่ปุ่นจะก้าวสู่การเป็นมหาอำนาจได้ก็ต่อเมื่อขอโทษอย่างจริงจังต่อประเด็นดังกล่าว หลังจากนั้นความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ เมื่อมีการเปลี่ยนผ่านผู้นำของทั้งสองประเทศ โดยนายชินโซ อาเบะ (Shinzo Abe) ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีของญี่ปุ่น ส่วนนางปาร์ค กึน-ฮเย (Park Geun-hye) ขึ้นเป็นประธานาธิบดีเกาหลีใต้ ซึ่งสหรัฐฯ เข้ามามีบทบาทอย่างมากในช่วง ค.ศ.2012 และสนับสนุนให้ทั้งสองฝ่ายกลับมามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทั้งนี้ การวางตัวของสหรัฐฯ เป็นไปอย่างระมัดระวัง โดยบอกว่าเห็นใจเกาหลีใต้ แต่ก็เข้าข้างญี่ปุ่นเช่นกัน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ¹⁸

งานเขียนเกี่ยวกับนโยบายการหมุนสู่เอเชีย (Pivot to Asia)

Kurt Campbell ระบุผ่านงานเขียนเรื่อง The Pivot: The Future of American Statecraft in Asia ว่า นโยบายการหมุนสู่เอเชีย เป็นนโยบายที่กำหนดขึ้นในการดำเนินการทางการทูต การทหาร และเศรษฐกิจ เพื่อรักษาและขยายอำนาจของสหรัฐฯ¹⁹ ซึ่งเป็นก้าวสำคัญก้าวแรกในการจัดสรรความสนใจและทรัพยากรของสหรัฐฯ ที่มีต่อเอเชียอีกครั้ง โดยนโยบายการหมุนสู่เอเชีย มีผลกระทบที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนต่อนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ และส่งผลกระทบต่อการเมืองของเอเชีย รวมถึงเป็นการให้ความมั่นใจแก่พันธมิตร ถึงการมีอยู่ของสหรัฐฯ และส่งสัญญาณ

¹⁷ ภัทรพร ลิห์อร่ามวัฒน์, “การปกป้องสิทธิมนุษยชนของหญิงบำเรอ: การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างบทบาทกลุ่มสมาคมชาวเกาหลีกับรัฐบาลเกาหลีใต้.” (สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2562), 40-42.

¹⁸ Eun Young Lee, “The Role of the United States in the Comfort Women Controversy between South Korea and Japan,” (Master’s thesis, Graduate Studies, Seoul National University, 2015) 66-68.

¹⁹ Kurt M. Campbell, *The Pivot: The Future of American Statecraft in Asia*, (New York: Twelve, 2016), 60.

ที่ชัดเจนไปยังจีนว่า สหรัฐฯ จะยังคงมีส่วนร่วมในเอเชียแปซิฟิกหลายทศวรรษ โดยด้านการทูต สหรัฐฯ ดำเนินการกระชับความสัมพันธ์ทวิภาคีกับรัฐในเอเชียเกือบทุกรัฐ ผ่านเครือข่ายระดับภูมิภาคที่สหรัฐฯ เข้าไปมีส่วนร่วม โดยเฉพาะการใช้กลไกการประชุมอย่างเป็นทางการ ที่มีความต่อเนื่องและจัดขึ้นเป็นประจำ เพื่อเลียนแบบวิถีปฏิบัติของสหรัฐฯ ในยุโรป ส่วนด้านการทหาร สหรัฐฯ ได้ปรับปรุงความสัมพันธ์ ด้านความมั่นคงกับพันธมิตรโดยเพิ่มการฝึกซ้อมร่วม ส่วนด้านเศรษฐกิจ สหรัฐฯ ได้พยายามเข้ามามีบทบาทในภูมิภาคเอเชียมากขึ้น²⁰ และแม้ว่านโยบายการหมุนสู่เอเชียจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐในภูมิภาคเอเชีย แต่ยังมีการวิพากษ์วิจารณ์ เกี่ยวกับนโยบายดังกล่าว ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 5 ประเด็น คือ 1) สหรัฐฯ ไม่เคยหันความสนใจออกจากเอเชียตั้งแต่แรก 2) สหรัฐฯ ในฐานะที่เป็นประเทศมหาอำนาจไม่ควรดำเนินนโยบายการหมุนสู่เอเชีย เนื่องจากสหรัฐฯ มีพันธสัญญาอยู่ทั่วทุกมุมโลก และยุโรปย่อมต้องการความสนใจจากสหรัฐฯ เช่นกัน โดยเฉพาะประเด็นรัสเซียกับซีเรีย 3) นโยบายการหมุนสู่เอเชีย มีความเสี่ยงที่จะเป็นการยั่วยุหรือสร้างความไม่พอใจต่อจีนซึ่งสหรัฐฯ อาจกลายเป็นศัตรูกับจีนโดยไม่จำเป็น 4) นโยบายการหมุนสู่เอเชีย ขาดทรัพยากรและการติดตามผล และ 5) ควรใช้คำว่า Rebalance แทนคำว่า Pivot²¹

จากการศึกษาวรรณกรรมข้างต้น พบว่า งานเขียนเกี่ยวกับหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น ส่วนใหญ่ให้ความสนใจ และมุ่งเน้นไปที่บาดแผลทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นความขัดแย้งระหว่างสองรัฐ และเน้นการวิเคราะห์ที่มิใช่รัฐ (Non-state actors) โดยเฉพาะ The Korean Council ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการรับรู้ประเด็นหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นออกสู่สาธารณะชน และงานเขียนเกี่ยวกับความล้มเหลวในข้อตกลงร่วมระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ เมื่อปี 2015 ขณะที่ งานเขียนที่กล่าวถึงบทบาทของสหรัฐฯ ต่อความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ กรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นยังมีอย่างจำกัด ส่วนงานเขียนของ Eun Young Lee ที่ศึกษาบทบาทของสหรัฐฯ ต่อกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น เป็นการศึกษาในช่วงก่อนการทำข้อตกลงร่วมระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ซึ่งพิจารณาใน 2 ประเด็นคือ การพิจารณาจุดยืนของสหรัฐฯ ต่อความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้เกี่ยวกับกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น และพิจารณาพลวัตนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ ภายใต้การดูแลของนางฮิลลารี คลินตัน ในฐานะรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ เมื่อปี 2011-2013 ที่มองว่าประเด็นหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นเป็นประเด็นด้านสิทธิมนุษยชน ขณะที่เมื่อเข้าสู่การดูแลของนายจอห์น เคอร์รี่ ตั้งแต่ปี 2013-2015 เขามองว่าปัญหาหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นเป็นปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมากกว่า ผู้วิจัยจึงนำช่องว่างนี้ มาศึกษาต่อยอดบทบาทของสหรัฐฯ ในการยุติความขัดแย้งระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ โดยเน้นพิจารณาช่วงเวลาญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ออกข้อตกลงร่วม เมื่อปี ค.ศ. 2015

²⁰ Ibid., 34-35.

²¹ Ibid., 39-59.

ที่ดูเหมือนจะสะท้อนความสำเร็จ และความเชื่อมั่น แต่งานของนิติตจะพาไปสำรวจฉากหลังของ ข้อตกลงดังกล่าวว่าเป็นมากกว่าเรื่องการสมานฉันท์ หรือข้อตกลงที่ตกลงกันได้ระหว่างสองรัฐ แต่จริง ๆ แล้วข้อตกลงดังกล่าวได้ซ่อนมิติการเมืองเรื่องผลประโยชน์ และบทบาทของมหาอำนาจ โดยเฉพาะสหรัฐฯ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์โครงสร้างอำนาจการเมืองโลก ผ่านการพิจารณาใน 3 ประเด็น ได้แก่ การพิจารณาสาเหตุที่สหรัฐฯ เข้ามามีบทบาทต่อกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น การพิจารณา สาเหตุที่สหรัฐฯ เลือกแก้ไขความขัดแย้งระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ กรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น และการพิจารณาบทบาทของสหรัฐฯ ในการยุติความขัดแย้งระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้

1.6 กรอบการวิเคราะห์

ผู้วิจัยจะใช้งานของ David A. Lake เรื่อง Hierarchy in International Relations มาเป็น กรอบในการวิเคราะห์ การจัดระเบียบและรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับประเทศในเอเชีย ตะวันออก โดยเฉพาะญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ที่ดำเนินมาตั้งแต่ช่วงสงครามเย็นผ่านโครงสร้าง Hub and Spokes ซึ่งอยู่บนพื้นฐานพันธมิตรแบบทวิภาคี ที่สะท้อนการมี Hierarchy in International Relations ในภูมิภาคนี้ โดยสหรัฐฯ ยังคงมีความสามารถในการจัดการความสัมพันธ์ของพันธมิตร ได้เป็นอย่างดี เพื่อที่จะจัดการปัญหาใหญ่เรื่องการผงาดขึ้นมาของจีน รวมทั้ง นโยบายเรื่อง การหมุนสู่เอเชีย หรือการปรับสมดุล (Rebalance) ที่เป็นการจัดระเบียบเอเชีย โดยมีสหรัฐฯ เป็นศูนย์กลาง ในการวิเคราะห์สาเหตุที่สหรัฐฯ เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในภูมิภาคเอเชีย ห้วงปี ค.ศ.2009-2017 และสาเหตุที่สหรัฐฯ เลือกแก้ไขความขัดแย้งระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ กรณีหญิงบำเรอ ทหารญี่ปุ่น

David A. Lake เสนอผ่าน Hierarchy in International Relations ว่า ระบบระหว่าง ประเทศแทบจะถูกมองว่าเป็นสภาวะอนาธิปไตย (Anarchy) ที่รัฐต่าง ๆ ต้องพึ่งพาตนเอง ซึ่งเป็น แนวคิดทางกฎหมายที่เป็นทางการโดยเกี่ยวข้องกับอำนาจและข้อสันนิษฐานที่ว่าอำนาจอธิปไตย เป็นสิ่งที่แบ่งแยกไม่ได้ แต่ในทางปฏิบัตินั้น อำนาจอธิปไตยคือความสัมพันธ์เชิงเจรจา โดยที่รัฐต่าง ๆ มีระดับที่ต่างกันในแต่ละประเด็น ในขอบเขตที่ต่างกัน เช่น การเมืองโลกถูกมองว่าเป็นลำดับชั้น ที่แตกต่างกัน (Hierarchy) ผ่านแนวคิดเชิงสัมพันธ์ของผู้มีอำนาจ บางรัฐมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ภายใต้สภาวะอนาธิปไตย ที่หลายรัฐได้ยกอำนาจบางส่วนในนโยบายความมั่นคงและเศรษฐกิจให้กับ สหรัฐฯ หรือรัฐมหาอำนาจอื่น ๆ ซึ่งในระบบระหว่างประเทศมีลำดับชั้นที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาจะหันไปพึ่งรัฐที่มีอำนาจเหนือกว่าเพื่อจะได้รับการคุ้มครอง อำนาจความสะดวก และให้ความร่วมมือ เพื่อแก้ไขข้อขัดแย้ง และความสมดุลทางอำนาจมักถูกมองว่าเป็นหนึ่งในการ ปฏิบัติการของการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งภายใต้สภาวะอนาธิปไตย รัฐต่าง ๆ ถูกบังคับให้รวมตัวกัน หรือระดมทรัพยากรภายในของตนเพื่อตอบโต้รัฐที่มีอำนาจหรือคุกคามมากที่สุด ในทางกลับกันภายใต้

ลำดับชั้นที่ต่างกันจะมีความสมมูลน้อยกว่าที่คาดไว้ เนื่องจากการแลกเปลี่ยนการคุ้มครองเพื่อปฏิบัติตามผลประโยชน์ของรัฐที่มีอำนาจเหนือกว่า และผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา แทนที่จะเป็นพันธมิตรกับรัฐที่มีอำนาจเหนือกว่า กลับหลบอยู่ใต้ปีกเพื่อรับการคุ้มครอง ตัวอย่างคือ ในยุคหลังสงครามเย็น รัฐที่อยู่ใต้บังคับบัญชาหรือรัฐที่มีอำนาจน้อยกว่า ซึ่งควรรู้สึกว่ารัฐตนกำลังถูกคุกคามโดยสหรัฐฯ ที่เป็นมหาอำนาจ แต่รัฐจำนวนมากกลับรู้สึกพอใจที่ยังคงอยู่ใต้บังคับบัญชาของสหรัฐฯ และยอมรับบทบาทของตนเองในฐานะรอง รวมถึงปฏิบัติตามคำสั่งของรัฐมหาอำนาจโดยเชื่อว่าเป็นคำสั่งที่ชอบธรรม อย่างไรก็ตาม อำนาจคือความสามารถในการสั่งการที่มาจากความชอบธรรมที่ได้รับจากรัฐอื่น หรือรัฐรอง จึงทำให้รัฐที่มีอำนาจเหนือกว่าสามารถเรียกใช้ทรัพยากรของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาได้ในยามที่ต้องการเข้าสู่สงคราม ซึ่งอำนาจที่ใช้ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่สำคัญคือ GDP และค่าใช้จ่ายทางการทหาร

ทั้งนี้ การที่รัฐที่มีอำนาจมากกว่าแสวงหาความชอบธรรมและไม่พยายามเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ทั้งหมดจากความสามารถในการบีบบังคับของตน ภายใต้การปกครองแบบอนาธิปไตยที่ผู้มีอำนาจถูกคาดหวังให้เอาเปรียบผู้อ่อนแอ ดังที่รัฐชาติตั้งข้อสังเกตว่า การเมืองระหว่างประเทศไม่ได้ถูกกำหนดด้วยสิทธิหรือความยุติธรรม แต่ “ผู้แข็งแกร่งทำในสิ่งที่ตนมีอำนาจที่จะทำได้ และผู้อ่อนแอจะยอมรับในสิ่งที่ตนต้องยอมรับ” อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงแล้ว รัฐที่มีอำนาจเหนือกว่าจะละทิ้งนโยบายที่ยกตนข่มท่าน และช่วยเหลือผู้อื่น เพื่อขยายหรือรักษาความชอบธรรมของตนเองในการได้มาซึ่งอำนาจเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนด้วยการกระทำเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม และเพื่อให้คำมั่นสัญญาอย่างน่าเชื่อถือว่าจะไม่ละเมิดอำนาจที่ได้รับ รัฐที่มีอำนาจเหนือกว่าจะมีมือตนเอง หรือในวลีของ John Ikenberry คือ “การจำกัดอำนาจของตน” อย่างไรก็ตาม การที่รัฐนั้นไม่ได้แสวงหาความอยู่รอดหรือความมั่นคงเป็นเป้าหมายหลัก และยอมสละอำนาจอธิปไตยโดยสมัครใจถือเป็นเรื่องผิดปกติ นอกจากนี้ ในการสร้างลำดับชั้น รัฐมักโอนอำนาจอธิปไตยบางส่วนไปยังรัฐอื่นเป็นประจำ และหากลำดับชั้นเป็นลักษณะทั่วไปของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หมายความว่ารัฐกำลังดำเนินการอย่างอื่นนอกเหนือจากการอยู่รอดซึ่งถูกกำหนดให้เป็นอำนาจอธิปไตย และข้อยกเว้นสำหรับหลักการนี้ไม่สามารถถูกมองว่าเป็นเพียงเรื่องแปลกประหลาดหรือความอยากรู้อยากเห็นทางประวัติศาสตร์ แต่เป็นส่วนหนึ่งของการเมืองในระดับที่ใหญ่กว่า²²

โครงสร้าง Hub and Spokes เป็นสถาปัตยกรรมด้านความมั่นคงระดับภูมิภาค (Regional Security Architecture) ที่สหรัฐฯ ใช้เพื่อคงความมั่นคง ผ่านการจัดรูปแบบความสัมพันธ์ ของระเบียบโลก (World Order) หรือระเบียบในภูมิภาค รวมถึงโครงสร้างความร่วมมือทางด้านความมั่นคง (Regional Cooperation Structure) ซึ่งประกอบด้วย ความเข้าใจร่วมกัน (Common Understanding) มีกฎกติกา ร่วมกัน (Common Norms) และมีความคาดหวังร่วมกัน (Common Expectation) เพื่อเป้าหมาย

²² David A. Lake, *Hierarchy in International Relations*. (New York: Cornell University Press, 2009), 175-178.

ในการสร้างเสถียรภาพในภูมิภาค (Regional Stability)²³ สหรัฐฯ ใช้โครงสร้าง Hub and Spokes ในการสร้างความสัมพันธ์แบบทวิภาคี โดยเฉพาะเครือข่ายทางการทหาร กับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชีย ได้แก่ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ฟิลิปปินส์ ไทย และออสเตรเลีย โดยโครงสร้างดังกล่าว ถูกเปรียบเทียบกับล้อ โดยสหรัฐฯ เป็นดุมล้อ และความสัมพันธ์กับมิตรประเทศทั้ง 5 เป็นซี่ล้อ²⁴

หลังปี ค.ศ. 1898 สหรัฐฯ ได้ขยายอิทธิพลเข้ามายังภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก โดยวางความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ และประเทศในภูมิภาคในรูปแบบนโยบายเอกภาคินิยม (Unilateralism) ซึ่งผลในระยะยาวทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ เป็นโครงสร้าง Hub and Spokes ที่ไม่สมดุล และใช้การสื่อสารกันผ่านสหรัฐฯ ซึ่งเป็นระบอบการปกครองแนวตั้งที่เสริมความแข็งแกร่งด้วยสนธิสัญญาทวิภาคี ร่วมกับญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน และฟิลิปปินส์ และดำเนินการโดยกระทรวงการต่างประเทศที่มีอำนาจเหนือกระทรวงต่างประเทศของทั้งสี่ประเทศนี้ ทำให้แต่ละรัฐกลายเป็นรัฐกึ่งอธิปไตย ซึ่งถูกเจาะลึกโดยโครงสร้างทางการทหารของสหรัฐฯ ตามที่สหรัฐฯ ได้วางโครงสร้างและสร้างอิทธิพลในพื้นที่ดังกล่าว ผ่านการควบคุมการปฏิบัติการของกองทัพเกาหลีใต้ การลาดตระเวนในพื้นที่ช่องแคบไต้หวัน รวมถึงการที่รัฐพันธมิตรต้องพึ่งพาการป้องกันดินแดนของรัฐตน โดยได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ อย่างไรก็ตาม แม้ว่านโยบายการหมุนสู่เอเชียของสหรัฐฯ ดูเหมือนจะเปลี่ยนทิศทางของรูปแบบนโยบายเอกภาคินิยมในพื้นที่แปซิฟิก แต่แท้จริงแล้วสหรัฐฯ เพียงพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดำเนินมายาวนานนับศตวรรษเพื่อรักษาโครงสร้าง Hub and Spokes ให้คงอยู่ต่อไป โดยที่พันธมิตรรู้สึกได้ใกล้ชิดกับสหรัฐฯ มากขึ้น โดยไม่มีความกังวลต่อการขยายอิทธิพลของสหรัฐฯ ในมหาสมุทรแปซิฟิก²⁵

โครงสร้าง Hub and Spokes ที่สหรัฐฯ ใช้ในการครองความเป็นเจ้าในภูมิภาคเอเชีย และสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของจีน ซึ่งสหรัฐฯ ต้องเร่งสร้างพันธมิตรและกระชับความสัมพันธ์กับนานาประเทศในภูมิภาคเอเชีย เพื่อขวางกั้นอิทธิพลของจีนต่อภูมิภาคเอเชีย²⁶ ส่งผลให้ความสัมพันธ์

²³ E-library.siam.edu Editors, “ASEAN and Security Architecture in ASEAN.” Strategic Studies Center, National Defence Studies Institute, National defence studies institute journal Vol.6 No.4 (2015), 31.

²⁴ ภูมริม กาญจนประดิษฐ์, “เปรียบเทียบแนวความคิด และปัจจัยในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาในสมัยประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู. บุช และประธานาธิบดีบารัค โอบามา ต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.” (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2562), 27.

²⁵ Bruce Cumings, “Dominion From Sea to Sea: America’s Pacific Ascendancy.” *The Asia-Pacific journal*. February 11, 2012.

²⁶ ประภัสสร เทพชาตรี, “OBAMA เขื่อนไทย.” *thepchatree*. November 20, 2012. <https://thepchatree.blogspot.com/2012/>

ของสหรัฐฯ ญีปุ่นและเกาหลีใต้ เป็นความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ (Patron-Client Relationship) โดยแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ถูกใช้อย่างแพร่หลายในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางการเมืองและสังคมในระบบการเมือง รวมถึงกลยุทธ์เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนทางการเมืองจากบุคคลหรือกลุ่มคนผ่านการแจกจ่ายสินค้าหรือบริการ ซึ่งความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ได้สะท้อนว่าความสัมพันธ์ของผู้อุปถัมภ์และลูกค้ำ มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ไม่เท่าเทียม และการอุปถัมภ์เป็นการกระจายทรัพยากรของรัฐในฐานะที่เป็นผู้อุปถัมภ์ไปยังลูกค้ำที่มีความภักดี²⁷ กลไกการทำงานในความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์มีประโยชน์ต่อระบบการปกครองแบบชนชั้นที่มีลำดับชั้นและการลดหลั่นทางอำนาจ และการประณีประณอมของการอุปถัมภ์ถูกมองว่าเป็นการตอบสนองต่อการความไม่เท่าเทียมในความสัมพันธ์ ซึ่งอาจทำให้เกิดความเป็นปรปักษ์ อย่างไรก็ตาม ระบบอุปถัมภ์อาจสามารถใช้ได้เพียงในระยะสั้นเท่านั้น แต่ในระยะยาวอาจไม่สามารถรักษาระบบดังกล่าวไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ²⁸

การวิเคราะห์เครือข่ายและความสัมพันธ์ของพันธมิตร สามารถแบ่งออกเป็น 2 แนวทาง คือ การวิเคราะห์แบบแนวนอนและแนวตั้ง ซึ่งการวิเคราะห์เครือข่ายที่มีลักษณะแบบแนวนอนจะใช้ในกรณีของแต่ละรัฐมีสถานะ ทรัพยากร หรืออำนาจไม่ต่างกัน ซึ่งความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าวจะเป็นไปในรูปแบบระบบพันธมิตรส่วนตัว (personal alliance systems) ขณะที่ เครือข่ายที่มีลักษณะแบบแนวตั้ง จะเป็นเครือข่ายที่แต่ละรัฐมีสถานะ ทรัพยากร และอำนาจที่แตกต่างกัน โดยรัฐที่เป็นศูนย์กลางจะมีอำนาจมากกว่าพันธมิตรหรือรัฐอื่น ๆ ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวก่อให้เกิดความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ขึ้นระหว่างรัฐที่มีอำนาจมากที่สุดเป็นผู้อุปถัมภ์ หรือ “Patron” ส่วนรัฐอื่น ๆ ที่มีอำนาจและทรัพยากรน้อยกว่าเป็นลูกค้ำ หรือ “Client” ดังนั้น ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ ระหว่าง Patron และ Client จึงเป็นเครือข่ายในแนวตั้ง มากกว่าเป็นการจัดระเบียบองค์กรในแนวนอน

ความเชื่อมโยงระหว่าง Patron และ Client โดยทั่วไปสามารถแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 เป็นการเชื่อมโยงโดยตรงระหว่าง Patron และ Client ซึ่งมีลักษณะเครือข่ายเป็นแบบ Patron-Client Cluster และ รูปแบบที่ 2 คือ การเชื่อมโยงระหว่าง Patron และ Client ในลักษณะเครือข่ายแบบ Patron-Client Pyramid ซึ่งมีลักษณะเครือข่ายเป็นรูปทรงพีระมิตลดหลั่นลงมา อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ระหว่าง Patron และ Client ทั้งในลักษณะ Patron-Client Cluster และ

²⁷ Towett Geoffrey and John Ndungu Kungu, “The Implication Of Political Patron-Client Linkages On Democratic Governance In Developing Democracies.” *International Journal of Innovative Research and Advanced Studies (IJIRAS)*, Vol. 7 No.4, (April 2020), 211.

²⁸ Howard F. Stein, “ A note on Patron-Client Theory.” *Ethos*, Vol. 12, No. 1 (Spring 1984) <https://www.jstor.org/stable/640270>.

Patron-Client Pyramid ล้วนเป็นความสัมพันธ์แบบแนวตั้ง ที่รัฐที่มีอำนาจมากที่สุดอยู่ด้านบน และตามด้วยรัฐอื่น ๆ ที่มีอำนาจหรือทรัพยากรน้อยกว่าลดหลั่นกันตามลำดับ²⁹

นอกจากเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์จะแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์เป็นความสัมพันธ์ในแนวตั้งแล้วนั้น ยังแสดงให้เห็นถึงลำดับชั้นการส่งต่อแลกเปลี่ยนทรัพยากร กล่าวคือ เครือข่ายรูปแบบ Patron-Client Cluster จะแสดงถึงการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนทรัพยากรโดยตรงระหว่าง Patron และ Client ซึ่ง Patron จะอยู่ในลำดับที่สูงกว่า Client และเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจต่อการดำเนินการกับทรัพยากรที่รัฐตนเป็นเจ้าของหรือผู้ควบคุมโดยตรง ขณะที่ เครือข่ายรูปแบบ Patron-Client Pyramid การเชื่อมโยงระหว่าง Patron และ Client จะมีคนกลางเข้ามาทำหน้าที่ตัวกลางในการแลกเปลี่ยนหรือถ่ายโอนทรัพยากรระหว่าง Patron และ Client ที่ไม่ได้ติดต่อกันโดยตรง ซึ่งรัฐที่เป็นตัวกลางต้องทำหน้าที่ตัวแทนโดยไม่ได้ควบคุมทรัพยากรที่ใช้ในการแลกเปลี่ยน หากคนกลางเป็นผู้ควบคุมทรัพยากรที่ใช้ในการแลกเปลี่ยน จะถือเป็นการเปลี่ยนสถานะจากตัวกลางมาเป็นผู้อุปถัมภ์ หรือ Patron ดังนั้น คนกลางจึงสามารถมีบทบาทในฐานะ Patron หรือ Client ได้ตามแต่ละบริบทและความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ว่าอยู่เหนือกว่าหรือต่ำกว่าในระบบความสัมพันธ์นั้น ๆ และเป็นผู้ควบคุมทรัพยากรหรือเป็นผู้ที่ต้องการทรัพยากรนั้น³⁰

1.7 ระเบียบวิธีวิจัย

1.7.1 **เครื่องมือในการวิจัย** ผู้วิจัยจะใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) งานของ David A. Lake เรื่อง Hierarchy in International Relations โครงสร้าง Hub and Spokes และความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ เป็นเครื่องมือวิเคราะห์สาเหตุที่สหรัฐฯ ภายใต้การนำของประธานาธิบดีบารัก โอบามา เข้ามามีบทบาทในภูมิภาคเอเชียมากขึ้น รวมถึงการเป็นส่วนสำคัญในการยุติความขัดแย้ง ระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ กรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น โดยผู้วิจัยมุ่งศึกษาข้อมูล 2 ประเภท ดังนี้

1.7.1.1 **ข้อมูลปฐมภูมิ** ได้แก่ คำสัมภาษณ์ คำกล่าว คำแถลงการณ์ และแถลงการณ์ร่วม อาทิ การข้อตกลงร่วมระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ กรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น

²⁹ Towett Geoffrey and John Ndungu Kungu, “The Implication Of Political Patron-Client Linkages On Democratic Governance In Developing Democracies.” *International Journal of Innovative Research and Advanced Studies (IJIRAS)*, Vol. 7 No.4, (April 2020), 212.

³⁰ Kil Kon Ko, “Patron-Client Politics and Governance System in Nepal,” (Master's thesis, Graduate Studies, Seoul National University, 2015), 10-11.

ค.ศ.2015 และแถลงการณ์ยินดีของสหรัฐฯฯ ต่อการบรรลุข้อตกลงร่วมระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ กรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น ค.ศ.2015

1.7.1.2 **ข้อมูลทฤษฎี** ได้แก่ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ วารสาร บทความทางวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น และบทบาทของสหรัฐฯฯ ในการยุติความขัดแย้ง กรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น

1.7.2 **ขอบเขตของการศึกษา** ศึกษาบทบาทของสหรัฐฯฯ ต่อการยุติความขัดแย้งระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ กรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น ระหว่างปี ค.ศ.2009-2017 เนื่องจาก เป็นช่วงเวลาที่ประธานาธิบดีบารัค โอบามา ของสหรัฐฯฯ รวมทั้งฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติ ให้ความสนใจประเด็นหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น ซึ่งสหรัฐฯฯ เริ่มเข้ามามีบทบาทอย่างมากในช่วง ค.ศ.2012 โดยสนับสนุนให้ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และหาทางออกร่วมกันในกรณีดังกล่าว จนสามารถบรรลุข้อตกลงร่วมระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ กรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น เมื่อ 28 ธันวาคม ค.ศ.2015

1.8 **โครงสร้างของสารนิพนธ์** ผู้วิจัยจะแบ่งโครงสร้างของสารนิพนธ์เป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 บทนำ

ผู้วิจัยจะกล่าวถึงที่มาและความสำคัญที่ทำให้ สหรัฐฯฯ เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ผ่านนโยบายการหมุนสู่เอเชีย รวมถึงการแสดงบทบาทเพื่อยุติความขัดแย้งในประเด็นหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น โดยจะแสดงให้เห็นถึงความสำคัญ วัตถุประสงค์ สมมติฐาน ขอบเขตของงานวิจัย และทบทวนวรรณกรรม

ส่วนที่ 2 **ความเป็นมากรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น และการตกลงยุติความขัดแย้งเมื่อปี ค.ศ.2015**

ผู้วิจัยจะกล่าวถึงจุดเริ่มต้นของหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น การเกิดขึ้นของความขัดแย้ง และการเรียกร้องความเป็นธรรม ซึ่งกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งในระดับรัฐ ภูมิภาค และระบบโลก รวมถึง ความพยายามเจรจาเพื่อยุติความขัดแย้ง จนนำไปสู่การบรรลุข้อตกลงร่วมกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น

ส่วนที่ 3 **บทบาทของสหรัฐฯฯ ในการยุติความขัดแย้งระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ กรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น**

ผู้วิจัยจะกล่าวถึงบทบาทสหรัฐฯฯ ภายใต้การนำของประธานาธิบดีบารัค โอบามา ในการยุติความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น ผ่านกลไกความร่วมมือแบบไตรภาคีระหว่างสหรัฐฯฯ ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ รวมถึงการประกาศนโยบายการหมุนสู่เอเชีย ที่จะผลักดันให้สหรัฐฯฯ เข้ามา

บทบาทในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างสองประเทศมากขึ้น ตลอดจนการวิเคราะห์สาเหตุที่สหรัฐฯ เลือกลงมือประหารชีวิตนักโทษชาวอเมริกัน ซึ่งผู้วิจัยจะใช้งานของ David A. Lake เรื่อง Hierarchy in International Relations มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์

ส่วนที่ 4 สถานการณ์ และผลกระทบกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นในปัจจุบัน

ผู้วิจัยจะกล่าวถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังญี่ปุ่นและเกาหลีใต้สามารถบรรลุข้อตกลงร่วมกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นได้สำเร็จ เมื่อ 28 ธันวาคม ค.ศ.2015 และสถานการณ์หญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นในปัจจุบัน

ส่วนที่ 5 บทสรุป

ส่วนที่ 2 ความเป็นมากรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น และการตกลงยุติความขัดแย้ง เมื่อปี ค.ศ.2015

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยจะแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วนด้วยกัน ส่วนแรก จะอธิบายถึงความเป็นมาของกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นที่นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ตามด้วยการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมที่นำไปสู่การลงนามเพื่อยุติความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น เมื่อปี ค.ศ.2015

2.1 จุดเริ่มต้นปัญหาความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 กองทัพญี่ปุ่นก่อตั้งสถานีบำเรอ (Comfort Station) และจัดหาหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น (Comfort Women) ให้บริการแก่ทหารที่รบแนวหน้า เพื่อเป็นขวัญกำลังใจ ป้องกันปัญหาการข่มขืนประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงแนวรบ รวมถึงป้องกันการแพร่กระจายของกามโรค และการรั่วไหลของข่าวสารทางการทหารไปยังฝ่ายตรงข้ามผ่านหญิงโสเภณีในพื้นที่ ซึ่งตามอนุสัญญา International Convention for the Suppression of the Traffic in Women and Children ปี ค.ศ.1925 ผู้ที่จะสามารถเป็นหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น ต้องมีอายุ 21 ปีขึ้นไป แต่ในทางปฏิบัติไม่ได้เป็นเช่นนั้น เนื่องจากเกิดการแพร่ระบาดของกามโรค และความเชื่อที่ว่าการมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงบริสุทธิ์จะลดการแพร่กระจายของกามโรค ส่งผลให้เด็กผู้หญิงเกาหลีหลายรายที่ยังไม่เคยผ่านการมีเพศสัมพันธ์ โดนหลอกให้มาทำหน้าที่หญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น³¹

รัฐบาลญี่ปุ่นได้ปฏิเสธการมีส่วนเกี่ยวข้องกับหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นมาโดยตลอด เนื่องจากยังไม่พบหลักฐานแน่ชัดที่แสดงการมีอยู่ของหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น การปฏิเสธความรับผิดชอบดังกล่าวสร้างความไม่พอใจให้ชาวเกาหลีใต้ และหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นที่มีชีวิตรอดจากสงคราม ต่อมารัฐบาลญี่ปุ่นถูกกดดันหลังมีนักวิชาการค้นพบและตีพิมพ์หลักฐานที่แสดงว่าญี่ปุ่นมีส่วนเกี่ยวข้องในเหตุการณ์ดังกล่าว รัฐบาลจึงแถลงขอโทษ พร้อมออกคำแถลงโคโนะ (Kono Statement) ซึ่งสะท้อนว่ากองทัพญี่ปุ่นมีส่วนเกี่ยวข้องต่อการกระทำทารุณกรรมทางเพศ ต่อหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นชาวเกาหลีใต้³² หรืออาจกล่าวได้ว่า จุดเริ่มต้นของปัญหาหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นเริ่มต้นในปี ค.ศ.1990 โดย The Korean Council ขอให้ตรวจสอบความเกี่ยวข้องระหว่างญี่ปุ่นต่อเหตุการณ์หญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นในช่วง

³¹ Kumagai Naoko, *The Comfort Women: Historical, Political, and Moral Perspectives*, trans. David Noble (Tokyo: International House of Japan, 2016), 20-21.

³² Hayato Nakayama, "Japanese Activists Who Support Redress for "Comfort Women": Why and How Do They Address the "Comfort Women" Issue?," (Master's thesis, Graduate Studies, University of Manitoba, 2013), 31-32.

สงครามโลกครั้งที่ 2 จนนำไปสู่การยอมรับของรัฐบาลญี่ปุ่น และในปี 2538 รัฐบาลญี่ปุ่นได้ชดเชย ประเด็นดังกล่าว โดยก่อตั้ง the Asian Women's Fund เพื่อทำหน้าที่จ่ายเงินชดเชยให้หญิงบำเรอ ทหารญี่ปุ่นคนละ 2 ล้านเยน ค่ารักษาพยาบาลคนละ 3 ล้านเยน รวมถึงจดหมายขอโทษจาก นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น³³ ซึ่งเหตุการณ์ที่สามารถสะท้อนว่าปัญหาหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นส่งผลกระทบ ในระดับการเมืองระหว่างประเทศ คือ เมื่อปี ค.ศ.2013 พัก กิน-ฮเย ที่เพิ่งเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดี ของสาธารณรัฐเกาหลี ปฏิเสธการเข้าพบชินโซ อาเบะ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นในขณะนั้น เนื่องจาก อาเบะ แสดงจุดยืนอย่างชัดเจนว่าในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 กองทัพญี่ปุ่นไม่มีส่วนเกี่ยวกับกรณีหญิงบำเรอ ทหารญี่ปุ่น³⁴

2.2 การลงนามยุติความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น

การลงนามยุติความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น ระหว่างรัฐบาลญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ เมื่อ 28 ธันวาคม ค.ศ.2015 เกิดขึ้นหลังการปรึกษาหารือหลายเดือนระหว่างเจ้าหน้าที่ระดับสูงของ ทั้งสองประเทศ ซึ่งมีองค์ประกอบหลัก 4 ประการในข้อตกลง ได้แก่ 1) คำขอโทษจากรัฐมนตรี ต่างประเทศญี่ปุ่น ในนามของนายกรัฐมนตรีขณะนั้นคือนายชินโซ อาเบะ 2) คำมั่นสัญญาจากฝ่ายญี่ปุ่น ในการส่งมอบเงินประมาณ 8,000,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อสนับสนุนเหยื่อที่ยังรอดชีวิต 3) การดำเนินการ ของเกาหลีใต้ต่อข้อกังวลของญี่ปุ่นกรณีการตั้งรูปปั้นหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นบริเวณหน้าสถานทูตญี่ปุ่น ในกรุงโซล และ 4) การประณิประนอมร่วมกันทั้งสองประเทศในการไม่นำเสนอแนวคิดที่ขัดแย้ง ต่อประเด็นหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นต่อหน้าประชาคมระหว่างประเทศ³⁵

หลังการลงนามยุติความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น ความหวังของสหรัฐฯ ในการ ปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ถูกสั่นคลอนอีกครั้งเมื่อ 30 ธันวาคม ค.ศ.2015 เกิดการลุกฮือในเกาหลีใต้เพื่อประท้วงข้อตกลงดังกล่าว โดยมีอดีตหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นที่ยังมีชีวิต จำนวน 2 คน เข้าร่วมการประท้วงกับกลุ่มผู้ชุมนุมกว่าร้อยคนที่สถานทูตญี่ปุ่นในกรุงโซล และ จากผลการสำรวจของ Realmeter แสดงให้เห็นว่าชาวเกาหลี ร้อยละ 50.7 ไม่พอใจกับข้อตกลง

³³ Myung-Hee Park, "The Gap Enlargement Mechanism between Korean-Japanese Perceptions: Focusing on the Comfort Women Agreement (2015.12.28)" *Korea Observer* Vol. 48, No. 3 (Autumn 2017): 493.

³⁴ Kumagai Naoko, *The Comfort Women: Historical, Political, and Moral Perspectives*, trans. David Noble (Tokyo: International House of Japan, 2016), 5.

³⁵ Klea Ramaj, "The 2015 South Korean-Japanese Agreement on "Comfort Women": A Critical Analysis" *Brill Nijhoff. February 4, 2022.* https://brill.com/view/journals/icla/22/3/article-p475_004.xml?language=en&ebody=pdf-63199

ดังกล่าว โดยสถิติที่น่าสนใจคือ ผลการสำรวจในกลุ่มผู้มีอายุ 20-30 ปี ไม่พอใจกับข้อตกลงดังกล่าว สูงถึง ร้อยละ 70 ทั้งนี้ ข้อเรียกร้องของญี่ปุ่นให้นำรูปปั้นหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นออกยิ่งเป็นการสร้างความไม่พอใจให้ชาวเกาหลีใต้ โดยผลสำรวจของ Realmeter ระบุว่าจากผลการสำรวจแสดงให้เห็นว่า 2 ใน 3 ของชาวเกาหลีใต้ไม่เห็นด้วยในการย้ายรูปปั้นดังกล่าว³⁶ หรืออาจกล่าวได้ว่าการย้ายรูปปั้นหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น อาจเป็นระเบิดเวลา เนื่องจากรูปปั้นหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นในกรุงโซล ได้รับการสถาปนาให้เป็นหนึ่งในสัญลักษณ์ที่โดดเด่นที่สุดของปัญหาหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น ดังนั้นการถอนออก โดยเฉพาะการถูกบังคับให้ถอนออกยิ่งทำให้ปัญหาทวีภาวการณ์ระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีใต้ที่มีปัญหาอยู่แล้วยิ่งทวีความรุนแรงไปอีก รวมถึงความไม่พอใจของสาธารณชน³⁷ อย่างไรก็ตาม การที่เกาหลีใต้ปฏิเสธที่จะลงนามในข้อตกลงการแบ่งปันข่าวกรองทางทหารระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ อาทิ โครงการชิปนาอูธของของเกาหลีเหนือ เนื่องจากแรงกดดันทางการเมืองภายใน โดยเฉพาะประเด็นหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น ทำให้สหรัฐฯ ยังคงทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการส่งผ่านข้อมูลระหว่างประเทศทั้งสองต่อไป³⁸

นอกจากนี้ สหรัฐฯ ยังมีบทบาทเป็นผู้อุปถัมภ์ของทั้งสองประเทศ เนื่องจากสหรัฐฯ มีความสามารถหรือทรัพยากรด้านการทหารที่รัฐทั้งสองต้องพึ่งพิง เพื่อดำเนินการรุกรานจากเกาหลีเหนือที่เป็นภัยคุกคามโดยตรง ซึ่งสะท้อนผ่านการจัดตั้งหน่วยบัญชาการทหารสหรัฐภาคอินโดแปซิฟิก (United States Indo-Pacific Command: USINDOPACOM) เป็นหนึ่งในกองบัญชาการรวบรวมทางภูมิศาสตร์ ซึ่งมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่ฮาวาย และมีกองกำลังประจำการอยู่ทั่วภูมิภาค ซึ่งมีบุคลากรทางทหารและพลเรือนของสหรัฐฯ ประมาณ 375,000 นาย ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานในพื้นที่รับผิดชอบของ USINDOPACOM โดยกองทัพเรือแปซิฟิก (U.S. Pacific Fleet) ประกอบด้วยเรือประมาณ 200 ลำ เครื่องบินประมาณ 1,100 ลำ ลูกเรือและพลเรือนกว่า 130,000 นาย ทักษนาวิกโยธินภาคแปซิฟิก (U.S. Marine Corps Forces Pacific) ประกอบด้วยกองกำลังนาวิกโยธิน 2 กองกำลัง และบุคลากรประมาณ 6,000 คน และเครื่องบิน 640 ลำ ด้านทัพอากาศแปซิฟิก (U.S. Pacific Air Forces) ประกอบด้วยทหารและพลเรือนประมาณ 46,000 นาย และเครื่องบินมากกว่า 420 ลำ

³⁶ Alastair Gale, "Japan-South Korea "Comfort Women" Deal Faces Backlash in Seoul." *The Wall Street Journal*. January 3, 2016. <https://www.wsj.com/articles/comfort-women-deal-faces-backlash-in-seoul-1451557585>.

³⁷ Kazuya Fukuoka, "A Critical Appraisal of the "Comfort Women" Agreement between Japan and South Korea." *E-International Relations*. March 30, 2016. <https://www.e-ir.info/2016/03/30/appraising-the-comfort-women-agreement-between-japan-and-south-korea/>.

³⁸ Alastair Gale, "Japan-South Korea "Comfort Women" Deal Faces Backlash in Seoul." *The Wall Street Journal*. January 3, 2016. <https://www.wsj.com/articles/comfort-women-deal-faces-backlash-in-seoul-1451557585>.

กองทัพบกภาคแปซิฟิก (U.S. Army Pacific) มีกำลังคนประมาณ 106,000 นาย รวมถึงเครื่องบินกว่า 300 ลำ ทั้งนี้ โครงสร้างของ USINDOPACOM ยังมีหน่วยบัญชาการร่วมในสังกัด ได้แก่ ทักษะรัฐภาคญี่ปุ่น (U.S. Forces Japan) ทักษะรัฐภาคเกาหลี (U.S. Forces Korea) และหน่วยบัญชาการยุทธการพิเศษภาคแปซิฟิก (Special Operations Command Pacific) ส่งผลให้กองกำลังทหารของสหรัฐฯ กว่าครึ่งประจำการอยู่ในญี่ปุ่นและเกาหลีได้³⁹

---

³⁹ pacom.mil Editors, “ Headquarters, United States Indo-Pacific Command” July 12, 2023.
<https://www.pacom.mil/About-USINDOPACOM/>

ส่วนที่ 3 บทบาทของสหรัฐฯ ในการยุติความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยจะแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วนด้วยกัน ส่วนแรก จะอธิบายถึงภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ และบทบาทของสหรัฐฯ ต่อญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ รวมถึงพลวัตของรูปแบบความสัมพันธ์ตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองถึงปัจจุบัน ส่วนที่สองจะเป็นการวิเคราะห์สาเหตุที่สหรัฐฯ ภายใต้อำนาจของประธานาธิบดีบาร์ก โอบามา เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในเอเชีย โดยเฉพาะญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ตามด้วยการวิเคราะห์สาเหตุที่สหรัฐฯ เลิกแก้ไขกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นที่เป็นเพียงหนึ่งในประเด็นความขัดแย้งระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ และส่วนสุดท้ายคือ บทบาทของสหรัฐฯ ในการยุติความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น

3.1 ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ และบทบาทของสหรัฐฯ ต่อญี่ปุ่นและเกาหลีใต้

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เกาหลีใต้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสหรัฐฯ เนื่องจากสหรัฐฯ เป็นผู้ปกครองเกาหลีใต้เป็นเวลาสามปี โดยเมื่อเริ่มสงครามเกาหลี กองกำลังสหรัฐฯ ถูกส่งไปเพื่อป้องกันการรุกรานจากเกาหลีเหนือ และได้ต่อสู้ในฐานะผู้สนับสนุนรายใหญ่ที่สุดของกองทหารของสหประชาชาติ อย่างไรก็ตาม หลังจากมีการลงนามในข้อตกลงสงบศึกในคาบสมุทรเกาหลี พ.ศ. 2496 เกาหลีใต้และสหรัฐฯ ได้ลงนามในสนธิสัญญาเกาหลีโหมร่วมกันเพื่อยืนยันความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติและเสริมสร้างโครงสร้างสันติภาพ ในภูมิภาคอินโดแปซิฟิก ปัจจุบัน สหรัฐฯ ยังคงสานต่อคำมั่นสัญญาดังกล่าวโดยมีสมาชิกกองทัพสหรัฐฯ กว่า 28,500 นายประจำการในเกาหลีใต้⁴⁰ ขณะที่ญี่ปุ่นซึ่งเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ถูกสหรัฐฯ ปกครองโดยกองบัญชาการสูงสุดของสัมพันธมิตร (The Supreme Commander for the Allied Powers หรือ SCAP) ซึ่งมีสหรัฐฯ เป็นผู้นำระหว่าง ค.ศ. 1945-1952 ทั้งนี้ สหรัฐฯ ได้เปลี่ยนญี่ปุ่นให้เป็นชาติที่เป็นประชาธิปไตย มุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจ และไม่มีกองทัพ⁴¹ ทำให้ตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้จึงเป็นไปตามโครงสร้าง Hub and Spokes ที่มีสหรัฐฯ เป็นศูนย์กลาง ซึ่งต่อมาสหรัฐฯ พยายามพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ที่เป็นแบบโครงสร้าง Hub and Spokes ไปสู่ความสัมพันธ์ในรูปแบบไตรภาคี

⁴⁰ Indo Pacific Defense Forum Editors, “ความเป็นพันธมิตรที่แข็งแกร่งของสหรัฐฯ และสาธารณรัฐเกาหลีมีรากฐานมาจากค่านิยมร่วมกัน.” *Ipdefenseforum*. December 10, 2021. <https://ipdefenseforum.com/th/2021/12/10/>

⁴¹ ศิริพร ดาบเพชร, “ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของญี่ปุ่นตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ถึงปัจจุบัน.” บทความวิจัยการประชุมวิชาการระดับชาติ SMARTS ครั้งที่ 7 วันที่ 30 มิถุนายน 2560 <https://ir.swu.ac.th/jspui/bitstream/123456789/19348/1/His-Con-Siriporn-D-2560.pdf>

ที่มีความแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้นระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ โดยเริ่มจากการลงนามในสนธิสัญญาว่าด้วยความสัมพันธ์พื้นฐานระหว่างญี่ปุ่นและสาธารณรัฐเกาหลีใต้ เมื่อ 22 มิถุนายน ค.ศ.1965⁴² ทั้งนี้ สหรัฐฯ ยังได้มีการผลักดันให้เกิดการประชุมสุดยอดเกาหลี-ญี่ปุ่นครั้งแรกในปี ค.ศ.1983 ซึ่งเป็นการปูทางความสัมพันธ์ที่ดีขึ้น ต่อมาช่วงปลายปี ค.ศ.1990 สหรัฐฯ มีบทบาทนำอีกครั้งในการกระชับความสัมพันธ์ในรูปแบบไตรภาคี อย่างเป็นทางการ โดยการจัดตั้ง the Trilateral Coordination and Oversight Group (TCOG) ในปี ค.ศ.1999 ที่กำหนดให้มีการปรึกษาหารือระหว่างสหรัฐฯ ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ในการกำหนดนโยบายต่อเกาหลีเหนือ ซึ่งปัจจุบันสหรัฐฯ ยังมีความพยายามอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาความสัมพันธ์ในรูปแบบไตรภาคีให้มีความแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น แม้ว่าญี่ปุ่นและเกาหลีใต้จะยังคงมีข้อพิพาทเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และการชดเชยค่าเสียหายที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข ซึ่งการพัฒนาความสัมพันธ์ในรูปแบบไตรภาคียังเป็นไปในลักษณะที่สหรัฐฯ แสดงบทบาทนำในการไกล่เกลี่ยและยุติความขัดแย้งของทั้งสองประเทศ โดยใช้ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นของสหรัฐฯ กับทั้งสองประเทศ รวมถึงการเป็นผู้อุปถัมภ์ โดยเฉพาะด้านการทหาร เพื่อกดดันและโน้มน้าวให้ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้เข้าสู่ความร่วมมือไตรภาคีที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น⁴³

3.2 สาเหตุที่สหรัฐฯ มีบทบาทมากขึ้นในเอเชีย โดยเฉพาะการแสดงบทบาทนำในการยุติความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น

ในช่วงปี ค.ศ. 2009 - 2011 สหรัฐฯ ภายใต้อำนาจของประธานาธิบดีบารัค โอบามา ไม่มีการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับประเด็นหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น เนื่องจากขณะนั้นสหรัฐฯ ไม่ได้มองว่าประเด็นดังกล่าวเป็นความขัดแย้งโดยตรงระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีใต้ รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ในขณะนั้นอยู่ในเกณฑ์ที่ดี หรืออาจกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์นั้นถึงจุดสูงสุดนับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2⁴⁴ ขณะที่นางฮิลลารี คลินตัน ในฐานะรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ มองว่าประเด็นหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นเป็นประเด็นด้านสิทธิมนุษยชน ดังนั้นการจัดการปัญหาดังกล่าวจึงต้อง

⁴² Jinyul Ju, “The Japan-Korea Dispute Over the 1965 Agreement In fact, the agreement makes the path to resolution quite clear.” *The Diplomat*. October 23, 2020 <https://thediplomat.com/2020/10/the-japan-korea-dispute-over-the-1965-agreement/>

⁴³ Erik French, Jiyoung Kim, and Jihoon Yu, “The US Role in South Korea-Japan Relations: From Johnson to Biden.” *The Diplomat*. January 14, 2021 <https://thediplomat.com/2021/01/the-us-role-in-south-korea-japan-relations-from-johnson-to-biden/>

⁴⁴ Eun Young Lee, “The Role of the United States in the Comfort Women Controversy between South Korea and Japan,” 30.

ใช้กลไกด้านสิทธิมนุษยชนในการแก้ไขปัญหา ไม่ใช่ปัญหาที่ต้องใช้กลไกทางการเมืองรูปแบบไตรภาคีระหว่างสหรัฐฯ ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ในการแก้ไขปัญหา ดังที่เห็นได้ว่าการประชุมไตรภาคีระหว่างสหรัฐฯ ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ เมื่อ 6 ธันวาคม 2010 ยังไม่มีการอภิปรายเรื่องหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้เปลี่ยนแปลงไปเมื่อเกาหลีใต้พยายามผลักดันประเด็นหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นออกสู่เวทีการเมืองระหว่างประเทศเพื่อเรียกร้องความรับผิดชอบของญี่ปุ่นต่อกรณีดังกล่าว ส่งผลให้สหรัฐฯ เริ่มเข้ามามีบทบาทในการไกล่เกลี่ยความขัดแย้งระหว่างพันธมิตรทั้งสองประเทศ⁴⁵

การที่สหรัฐฯ เข้าไปมีบทบาทมากขึ้นในเอเชีย โดยเฉพาะการแสดงบทบาทนำในการยุติความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น เป็นผลสืบเนื่องมาจากยุทธศาสตร์การหมุนสู่เอเชีย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ ในสมัยรัฐบาลโอบามา นโยบายดังกล่าวเป็นเครื่องมือของสหรัฐฯ ในการจัดระเบียบระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่มุ่งให้ระเบียบในภูมิภาคเอเชียกลับเข้าสู่สมดุลที่มีสหรัฐฯ เป็นศูนย์กลางอำนาจที่กำหนดกฎเกณฑ์ของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชีย ซึ่งโอบามาแสดงความมุ่งมั่นในการขับเคลื่อนนโยบายการหมุนสู่เอเชีย ผ่านการเข้าพบผู้นำอาเซียนครบทั้ง 10 คน ภายในปีแรกของการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี และได้พบผู้นำอาเซียนในเวทีการประชุม ASEAN รวม 6 ครั้ง ตลอดการดำรงตำแหน่ง⁴⁶ ซึ่งนโยบายการหมุนสู่เอเชีย สามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้านที่สำคัญได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์การถ่วงดุลอำนาจของสหรัฐฯ ทางด้านการทหาร (military rebalance) 2) ยุทธศาสตร์การถ่วงดุลอำนาจของสหรัฐฯ ทางด้านเศรษฐกิจ (economic rebalance) และ 3) ยุทธศาสตร์การถ่วงดุลอำนาจของสหรัฐฯ ทางด้านวัฒนธรรม (cultural rebalance)⁴⁷ โดยอาจกล่าวได้ว่านโยบายการหมุนสู่เอเชีย เป็นนโยบายด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมในสมัยประธานาธิบดีโอบามา ที่ใช้ในการจัดระเบียบภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก อาทิ การสร้างเครือข่ายทางด้านความมั่นคงเพื่อรักษาช่องทางเดินเรือในทะเลจีนใต้ การตั้งกฎเกณฑ์การค้าการลงทุนผ่าน TPP เพื่อขยายอำนาจด้านเศรษฐกิจ และการสร้างค่านิยมสากล ในการกำหนดพฤติกรรมที่ควรเป็นของรัฐต่าง ๆ ให้มีท่าทีสุ่ม ถ่อมตน แทนที่จะมีท่าทีแข็งกร้าว อย่างไรก็ตาม นโยบายการหมุนสู่เอเชีย คือความพยายามของสหรัฐฯ ในการถ่วงดุลอำนาจของจีนที่กำลังแผ่ขยายในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก⁴⁸

⁴⁵ Ibid., 35.

⁴⁶ Kalaya Chareonying, "The Role of the US as a Reflexive Empire in Southeast Asia: Continuity and Change under Obama Administration, 2009-2016," *Journal of Social Sciences* Vol.48 No.2 (2018): 113-114. <http://www.library.polsci.chula.ac.th/dl/d15bf5ca6470fe51e6a91e3cf9e364a6>

⁴⁷ Ibid., 123-128.

⁴⁸ Ibid., 129-130.

ทั้งนี้ โอบามา ยังโจมตีนโยบายของ จอร์จ ดับเบิลยู บุชว่าเป็นแนวคิดที่ล้าหลัง ให้ความสำคัญกับเรื่องสงครามต่อต้านการก่อการร้าย (war on terror) มากเกินไป เนื่องจาก สมัยประธานาธิบดีบุช สหรัฐฯ ได้ประกาศทำสงครามต่อต้านการก่อการร้าย ซึ่งยึดหลักการเลือกโจมตี ต่อข้าศึกก่อนที่ตนจะถูกโจมตี และจะไม่ยอมให้สหรัฐฯ ตกอยู่ในสถานะผู้ถูกระทำอีก ดังนั้น สงครามต่อต้านการก่อการร้าย จึงตั้งอยู่บนหลักความชอบธรรมในการขจัดภัยคุกคามก่อนที่จะเกิด เหตุการณ์รุนแรง และประเทศใดก็ตามที่เป็น “แหล่งกบดานของผู้ก่อการร้าย” สหรัฐฯ จะบุกโจมตี ทั้งยังประกาศอย่างชัดเจนว่า “ทุกชาติ ทุกภูมิภาค ขณะนี้ต้องตัดสินใจว่าจะอยู่ข้างเราหรืออยู่ข้าง ผู้ก่อการร้าย” ทั้งนี้ บุช ยังใช้เรื่อง “ค่านิยมร่วม” ประกอบด้วย การรักษาเสถียรภาพ สันติภาพ และ ประชาธิปไตย ซึ่งเป็นหลักการสากล เพื่อโน้มน้าวให้ประเทศต่าง ๆ เข้าข้างสหรัฐฯ และให้สหรัฐฯ เป็นผู้นำโลกในการต่อสู้กับกลุ่มก่อการร้าย⁴⁹ และสมัยประธานาธิบดีบุช สหรัฐฯ เผชิญกับปัญหา ที่สำคัญ คือ การก่อการร้าย และเหตุการณ์ 9/11 ขณะที่ สมัยประธานาธิบดีโอบามา สหรัฐฯ เผชิญปัญหาที่แตกต่างออกไป คือ วิกฤตเศรษฐกิจภายในที่เกิดจากเหตุการณ์ฟองสบู่แตกเมื่อปี ค.ศ.2007-2008 การทำสงครามที่อัฟกานิสถานและอิรัก และการผงาดขึ้นมาของจีน ซึ่งเป็นการ สั่นคลอนเสถียรภาพในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก ที่สหรัฐฯ ดูแลมาตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้เอเชียเสียความเชื่อมั่นในการเป็นผู้นำของสหรัฐฯ และเพื่อเป็นการกอบกู้ความเชื่อมั่นของเอเชีย โอบามาจึงประกาศนโยบายการหมุนสู่เอเชีย เมื่อปี ค.ศ.2011 เพื่อถ่วงอำนาจจีน ที่มีพัฒนาการ ทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการพัฒนาขีดความสามารถทางการทหาร และกองทัพ⁵⁰ รวมถึงเป็นการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในระเบียบระหว่างประเทศ ที่เกิดขึ้นจากการผงาดขึ้นมาของจีนทั้งทางด้านเศรษฐกิจและด้านการทหาร ซึ่งเป็นการย้าย ความสนใจของสหรัฐฯ จากตะวันออกกลาง ให้มาอยู่ที่เอเชีย ซึ่งนโยบายดังกล่าวทำให้สหรัฐฯ มีสถานะและระดับความร่วมมือกับพันธมิตรในภูมิภาคเอเชียมากขึ้น⁵¹

นอกจากนี้ นโยบายการหมุนสู่เอเชีย เป็นไปเพื่อการรวบรวมพื้นที่ชายฝั่งทะเลของเอเชียใต้ซึ่ง เป็นภูมิศาสตร์ที่สำคัญ เนื่องจากมีแหล่งพลังงานและเส้นทางการค้าในพื้นที่มหาสมุทรอินเดียและ ช่องแคบมะละกา ซึ่งเอเชียตะวันออกเฉียงและเอเชียใต้มักถูกมองว่าเป็นภูมิภาคที่ไม่สำคัญมาก แต่การ

⁴⁹ Ibid., 118-120.

⁵⁰ Ibid., 120-121.

⁵¹ Jeanne Milot Poulin, Rachel Sarfati and Jonathan Paquin, “The American Strategic Pivot in the Indo-Pacific.” *Network for Strategic Analysis*. October 2021. <https://ras-nsa.ca/the-american-strategic-pivot-in-the-indo-pacific/>

ขนส่งสินค้าทั่วโลกประมาณ ร้อยละ 50 และการขนส่งน้ำมันปิโตรเลียมจากเรือ ร้อยละ 70 อยู่ในมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งล้วนมุ่งหน้าไปยังเอเชียตะวันออก⁵²

เพื่อคงความเป็นผู้นำในเอเชีย สหรัฐฯ จึงต้องวางและรักษาระเบียบความสัมพันธ์กับประเทศในเอเชีย โดยใช้โครงสร้าง Hub and Spokes ซึ่งเป็นการจัดรูปแบบความสัมพันธ์ของสหรัฐฯ ในการสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงกับประเทศในทวีปเอเชีย โดยเฉพาะความร่วมมือระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ซึ่งเป็นพันธมิตรที่สำคัญของสหรัฐฯ⁵³ ซึ่งโครงสร้าง Hub and Spokes มีเป้าหมายสำคัญเพื่อรองความเป็นเจ้าของสหรัฐฯ และสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของจีนในภูมิภาคเอเชีย ทำให้สหรัฐฯ ต้องดำเนินนโยบายเพื่อกระชับความสัมพันธ์กับประเทศในภูมิภาคเอเชีย โดยเฉพาะพันธมิตรของสหรัฐฯ อย่างญี่ปุ่น และเกาหลีใต้⁵⁴ ซึ่งการจัดระเบียบความสัมพันธ์ของสหรัฐฯ กับญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ภายใต้โครงสร้าง Hub and Spokes นั้น สหรัฐฯ จะเป็นประเทศที่เป็นศูนย์กลาง (US. Centric Security Architecture) หรือเป็น “ดุมล้อ” ขณะที่ประเทศพันธมิตรของสหรัฐฯ จะเป็น “ซี่ล้อ”⁵⁵

ทั้งนี้ การที่สหรัฐฯ ได้ใช้โครงสร้าง Hub and Spokes ในการจัดรูปแบบความสัมพันธ์ของสหรัฐฯ กับญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ โดยเฉพาะในการสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงกับประเทศในทวีปเอเชียเพื่อคานอำนาจจีน และเกาหลีเหนือ นำไปสู่ความสัมพันธ์ของสหรัฐฯ ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ในรูปแบบความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ยิ่งเป็นการสะท้อนความไม่เท่าเทียมในความสัมพันธ์ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ที่สหรัฐฯ มีทรัพยากรที่มากกว่า โดยสหรัฐฯ คงสถานะ “patron” และทำการกระจายทรัพยากรไปยังพันธมิตร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁵² Mark Manyin, et al., “Pivot to the Pacific? The Obama Administration’s “Rebalancing” Toward Asia,” *Congressional Research Service*, 5. Last updated March 28, 2012, <https://sgp.fas.org/crs/natsec/R42448.pdf>.

⁵³ E-library.siam.edu Editors, “ASEAN and Security Architecture in ASEAN.” *Strategic Studies Center, National Defence Studies Institute, National defence studies institute journal* Vol.6 No.4 (2015), 31.

⁵⁴ ประภัสสร เทพชาตรี, “OBAMA เยือนไทย.” *thepchatree*. November 20, 2012. <https://thepchatree.blogspot.com/2012/>

⁵⁵ ภูมริม กาญจนประดิษฐ์, “เปรียบเทียบแนวความคิด และปัจจัยในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาในสมัยประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู. บุช และประธานาธิบดีบารัค โอบามา ต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.” (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2562), 27.

ซึ่งมีสถานะเป็น “Client”⁵⁶ ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ จะเป็น ความสัมพันธ์ในแนวดิ่ง ที่แต่ละรัฐ มีทรัพยากรที่แตกต่างกันออกไป โดยรัฐที่เป็นศูนย์กลาง อย่างสหรัฐฯ จะมีอำนาจมากกว่าพันธมิตรอย่างญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ซึ่งความแตกต่างทางอำนาจและ ทรัพยากร เป็นตัวที่หลักให้เกิดความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ขึ้น และความเชื่อมโยงระหว่างสหรัฐฯ ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ เป็นความสัมพันธ์แนวดิ่ง ที่เชื่อมโยงกันโดยตรงระหว่าง Patron และ Client ซึ่งเป็น เครือข่ายแบบ Patron-Client Cluster โดยรัฐที่มีอำนาจมากที่สุดอยู่ด้านบน และตามด้วยรัฐอื่น ๆ ที่มีอำนาจหรือทรัพยากรน้อยกว่าลดหลั่นกันตามลำดับ⁵⁷

รูปแบบความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ ได้สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับญี่ปุ่น อย่างชัดเจนว่า ญี่ปุ่นต้องดำเนินนโยบายต่างประเทศโดยพึ่งพิงหรือได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐฯ ทั้งด้านทรัพยากรทางทหาร และเศรษฐกิจ รวมถึงการรับรองความมั่นคงภายในของญี่ปุ่น ดังนั้น ญี่ปุ่นต้องแสดงท่าทีอย่างซนแข็งว่ามีความต้องการที่จะเป็นพันธมิตรและสนับสนุนสหรัฐฯ ในการคานอำนาจกับจีนที่กำลังขยายอิทธิพลในภูมิภาคเอเชีย รวมถึงการผงาดขึ้นมาในเวทีระหว่าง ประเทศ ซึ่งอาจสั่นคลอนความเป็นมหาอำนาจโลกของสหรัฐฯ ได้ ซึ่งญี่ปุ่นแสดงท่าทีตอบสนอง นโยบายของสหรัฐฯ โดยการดำเนินนโยบายเพื่อประณีประณอมกับเกาหลีใต้ที่เคยตกเป็นเหยื่อใน ประวัติศาสตร์การต่อสู้ทางการเมืองของญี่ปุ่น ซึ่งทำที่ดังกล่าวของญี่ปุ่นยังเป็นการกดดันให้เกาหลีใต้ ต้องแสดงความเป็นมิตรประเทศกับสหรัฐฯ ในฐานะที่อยู่ต่ำกว่าในระบบลำดับชั้น ในความสัมพันธ์ เชิงอุปถัมภ์ ซึ่งสถานการณ์ภายในของเกาหลีใต้แตกต่างจากญี่ปุ่น และรัฐบาลเกาหลีใต้ต้องแบกรับ ความไม่พอใจของประชาชนในการบรรลุข้อตกลงร่วมกับญี่ปุ่นในกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม เกาหลีใต้เลือกที่จะบรรลุข้อตกลงดังกล่าวเนื่องจากไม่สามารถต้านทานการกดดัน จากสหรัฐฯได้ ด้วยสาเหตุที่ยังคงต้องพึ่งพาสหรัฐฯ โดยเฉพาะด้านการทหาร ท่ามกลางการทดลอง ชิปนาวุธของเกาหลีเหนือ⁵⁸

⁵⁶ Towett Geoffrey and John Ndungu Kungu, “The Implication of Political Patron-Client Linkages On Democratic Governance In Developing Democracies.” *International Journal of Innovative Research and Advanced Studies (IJIRAS)*, Vol. 7 No.4, (April 2020), 211.

⁵⁷ Ibid., 212.

⁵⁸ Kim, Mikiyoung. “The US the big winner in “Comfort Women” agreement.” *EastAsiaforum*. January 7, 2016. <https://www.eastasiaforum.org/2016/01/07/the-us-is-the-big-winner-in-comfort-women-agreement/>.

3.3 สาเหตุที่สหรัฐฯ เลือกแก้ไขกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น หลังการประกาศนโยบายการหมุนสู่เอเชีย

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยจะแบ่งสาเหตุที่สหรัฐฯ เลือกแก้ไขกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น ออกเป็น 4 สาเหตุ ได้แก่ 1) สหรัฐฯ มีความสามารถในการกดดันให้ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ยอมสร้างข้อตกลงร่วมเพื่อยุติความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นได้ ซึ่งไม่มีรัฐใดที่สามารถทำได้ดีกว่าสหรัฐฯ เนื่องจากสหรัฐฯ อยู่ในฐานะผู้อุปถัมภ์ในภูมิภาค 2) สหรัฐฯ ต้องการรักษาความเป็นมหาอำนาจในเอเชีย ผ่านการคงไว้ซึ่งโครงสร้าง Hub and Spokes system 3) สหรัฐฯ ต้องการพัฒนาความร่วมมือทางทหารในรูปแบบไตรภาคีระหว่างสหรัฐฯ ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ เพื่อต้านทานการผงาดขึ้นมาของจีนพร้อมทั้งรักษาความเป็นมหาอำนาจของสหรัฐฯ และ 4) สหรัฐฯ มองว่าปัญหาดังกล่าวเป็นตัวขัดขวางการสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทหารของญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ รวมทั้งสหรัฐฯ สามารถแก้ไขความขัดแย้งประเด็นดังกล่าวได้ไม่ยาก

3.3.1 บทบาทของสหรัฐฯ ในฐานะผู้อุปถัมภ์ในภูมิภาค

งานของ David A. Lake - *Hierarchy in International Relations* สะท้อนให้เห็นว่าแท้จริงแล้วระบบระหว่างประเทศ ไม่จำเป็นต้องเป็นอนาธิปไตย แต่มีมิติที่เป็นลำดับชั้น โดยเฉพาะกลุ่มพันธมิตรด้านการทหาร และความมั่นคง ซึ่งรัฐที่มีอำนาจนำ มักจะมีอำนาจเหนือกว่ารัฐอื่น หรือมีอำนาจบางอย่างโดยเปรียบเทียบเหนือกว่า และมีบทบาทในการควบคุมพฤติกรรมของรัฐเล็ก ๆ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนโยบายต่างประเทศ และความมั่นคงของรัฐใหญ่ ทั้งนี้บางครั้งรัฐใหญ่ยังมีความสามารถในการจำกัดพฤติกรรมบางอย่างที่จะเสี่ยงทำให้เกิดความเสียหายต่อผลประโยชน์ของรัฐใหญ่ในการดำรงพันธมิตร ซึ่งมันเป็นการจัดการประเทศพันธมิตรของรัฐใหญ่ เพราะต้องมั่นใจว่ากลุ่มพันธมิตรของตนจะสนับสนุนความร่วมมือ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์ ของพันธมิตรต่อไป⁵⁹ ดังนั้น การดำเนินการในการรักษาและจัดระเบียบของพันธมิตรจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ ซึ่งสหรัฐฯ ใช้ประเด็นเรื่องหญิงบำเรอระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้จัดระเบียบของพันธมิตรทั้งสอง ในทางตรงกันข้ามเมื่อในภูมิภาคเอเชียเริ่มมีการสร้างพันธมิตรภายในภูมิภาคที่เข้มแข็งขึ้น สหรัฐฯ จะเริ่มรู้สึกว่ สหรัฐฯ สูญเสียความเป็นเอกภาพไป ซึ่งอาจกระทบต่อนโยบายหรือเป้าหมายหลักในนโยบาย Pivot to Asia ของสหรัฐฯ ในเอเชียตะวันออกในช่วงนั้น ดังนั้น การที่สหรัฐฯ เดิมทีไม่ได้มองเรื่องหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น เป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ หรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่เป็นเรื่องสิทธิมนุษยชน กลับเปลี่ยนมุมมองว่าความขัดแย้งดังกล่าวเป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพันธมิตรในเอเชียตะวันออก ซึ่งมีความสำคัญต่อบทบาทสหรัฐฯ ที่จะเสริมสร้างผลประโยชน์ของสหรัฐฯ ในภูมิภาคนี้ ดังนั้น สหรัฐฯ จึงต้องเข้ามาจัดการ หรือจัดระเบียบใหม่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออก โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่น เกาหลีใต้ เพื่อให้สหรัฐฯ มีเอกภาพมากขึ้นในระบบพันธมิตรของสหรัฐฯ

⁵⁹ David A. Lake, *Hierarchy in International Relations*. (New York: Cornell University Press, 2009), 175-178.

ด้วยเหตุนี้ สหรัฐฯ จึงเลือกที่จะแก้ไขความขัดแย้งระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ กรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น เนื่องจากมีความเป็นไปได้สูงในการยุติปัญหา และสหรัฐฯ มีกลไกที่สามารถแสดงบทบาทในฐานะคนกลางระหว่างพันธมิตรทั้งสองได้ เนื่องจากสหรัฐฯ ได้วางระเบียบในภูมิภาคเอเชียที่ให้สหรัฐฯ มีอำนาจผ่านโครงสร้าง Hub and Spokes system และระบบความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ที่ความสัมพันธ์ระหว่าง สหรัฐฯ ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ เป็นความสัมพันธ์แนวตั้ง โดยสหรัฐฯ อยู่ในลำดับขั้นที่สูงกว่า ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ดังนั้น สหรัฐฯ จึงมีความสามารถในการกดดันให้ทั้งญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ที่ต้องการรักษาความเป็นพันธมิตรกับสหรัฐฯ ต้องยอมดำเนินนโยบายประณีประณอมและหาทางออกร่วมกันในการยุติความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น⁶⁰ ทั้งนี้ สหรัฐฯ ได้ใช้ประโยชน์จากความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ ซึ่งเป็นการปกครองแบบชนชั้นที่มีลำดับขั้นและการลดหลั่นทางอำนาจอย่างไม่เท่าเทียม มาใช้ในการกดดันให้ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ยอมบรรลุข้อตกลงร่วมกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น⁶¹ ซึ่งสอดคล้องกับ David A. Lake ที่ได้เสนอว่าในระบบการเมืองโลก หลายรัฐได้ยกอำนาจบางส่วนในนโยบายความมั่นคงและเศรษฐกิจให้กับสหรัฐฯ หรือรัฐมหาอำนาจอื่น ๆ ซึ่งในระบบระหว่างประเทศมีลำดับขั้นที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาจะหันไปพึ่งรัฐที่มีอำนาจเหนือกว่าเพื่อจะได้รับการคุ้มครอง⁶² ดังนั้น ในความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ สหรัฐฯ จึงมีบทบาทเป็นผู้อุปถัมภ์ เนื่องจาก มีทรัพยากรด้านการทหารที่รัฐทั้งสองต้องพึ่งพิง เพื่อต้านการรุกรานจากเกาหลีเหนือที่เป็นภัยคุกคามโดยตรง เช่น การจัดตั้งหน่วยบัญชาการทหารสหราชอาณาจักรอินโดแปซิฟิก (United States Indo-Pacific Command: USINDOPACOM) ซึ่งมีบุคลากรทางทหารและพลเรือนของสหรัฐฯ ประมาณ 375,000 นาย ประกอบด้วย ทัพเรือแปซิฟิก (U.S. Pacific Fleet) ทัพนาวิกโยธินภาคแปซิฟิก (U.S. Marine Corps Forces Pacific) ทัพอากาศแปซิฟิก (U.S. Pacific Air Forces) และกองทัพบกภาคแปซิฟิก (U.S. Army Pacific)

การบรรลุข้อตกลงระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ กรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น ที่สหรัฐฯ ได้เป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทดังกล่าวเกิดจากการที่สหรัฐฯ ได้ใช้โครงสร้าง Hub and spokes เข้าไปแทนที่ความสัมพันธ์ในรูปแบบอื่นที่สามารถทำงานได้ในระดับภูมิภาคตั้งแต่ช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง รวมทั้งญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ไม่มีการพูดคุยโดยตรง แต่ใช้สหรัฐฯ เป็นตัวกลางในการพูดคุย ทำให้สหรัฐฯ ต้องแสดงบทบาทเป็นตัวกลางการเจรจา แม้ว่าจะมีองค์กระระหว่างประเทศอื่นที่สามารถเข้ามาเจรจาได้ แต่จะไม่สามารถทำหน้าที่ได้ดีไปกว่าสหรัฐฯ เนื่องจากสหรัฐฯ มีความสัมพันธ์และ

⁶⁰ Yasuhiro Izumikawa, "Network Connections and the Emergence of the Hub-and-Spokes Alliance System in East Asia," *International Security* Vol. 45, No. 2 (Fall 2020): 48. https://www.belfercenter.org/sites/default/files/files/publication/003-isec_a_00389-izumikawa_0.pdf.

⁶¹ Howard F. Stein, "A note on Patron-Client Theory." *Ethos*, Vol. 12, No. 1 (Spring 1984) <https://www.jstor.org/stable/640270>.

⁶² David A. Lake, *Hierarchy in International Relations*. (New York: Cornell University Press, 2009), 175-178.

ผลประโยชน์เกี่ยวเนื่องกับทั้งสองประเทศ จึงสามารถกดดันได้มากกว่าองค์กรระหว่างประเทศ รวมถึง สหรัฐฯ ต้องการแสดงให้เห็นความสำเร็จของสหรัฐฯ อย่างรวดเร็ว หลังประกาศนโยบาย การหมุนสู่เอเชีย ซึ่งปัญหาความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น เป็นตัวเลือกปัญหาที่ดี และเหมาะสมที่สหรัฐฯ จะแสดงความสามารถของตนเองในการกดดันให้ทั้งญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ยอมประณินประณอมในข้อตกลงดังกล่าว ซึ่งท้ายที่สุดแล้ว สหรัฐฯ กลายเป็นผู้ชนะรายใหญ่ที่สุด เนื่องจากทำให้พันธมิตรอย่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้อยอมบรรลุข้อตกลงดังกล่าว ทั้งยังเป็นการประกาศ ความสำเร็จของนโยบายการหมุนสู่เอเชีย และเป็นการส่งข้อความถึงจีนว่าสหรัฐฯ จริงจังในการกลับมา ทวงคืนอำนาจในเอเชียในฐานะมหาอำนาจของโลกที่

3.3.2 สหรัฐฯ ต้องการรักษาความเป็นมหาอำนาจในเอเชีย ผ่านการคงไว้ซึ่งโครงสร้าง Hub and Spokes system

ปัจจุบันอำนาจของสหรัฐฯ ปกคลุมทั่วภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจากมีฐานทัพทหารของ สหรัฐฯ หลายร้อยแห่งในภูมิภาคดังกล่าว แม้ว่าสงครามที่เป็นจุดกำเนิดในการตั้งฐานทัพของสหรัฐฯ จะยุติไปเนิ่นนาน อย่างไรก็ตาม ช่วง 15 ปี ที่ผ่านมา โดยเฉพาะช่วงสงครามอิรัก การขยายอำนาจ ของสหรัฐฯ ในรูปแบบเดียวกันกับที่ทำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เริ่มขยายไปทั่วโลก อาทิ การตั้งฐานทัพ ในเอเชียกลาง และแอฟริกา ภายใต้นโยบายของสหรัฐฯ ในรูปแบบเอกภาคินิยม ตั้งแต่สมัย ประธานาธิบดี จอร์จ ดับเบิลยู บุช จนถึงการใช้อำนาจกำลังทหารเพื่อแก้ไขปัญหาทางการเมืองในสมัย ประธานาธิบดีบารัค โอบามา โดยไม่คำนึงถึงหลักนิติธรรม และหากบุชบุกอิรักโดยปราศจากการขออนุญาต พันมิตรในยุโรปส่วนใหญ่อาจแสดงท่าทีประณามมากกว่าสนับสนุน ขณะที่ประธานาธิบดีบารัค โอบามา ส่งหารศัตรุและช่วยโค่นล้มผู้นำลิเบีย โมอัมมาร์ กัดดาฟี ซึ่งการกระทำดังกล่าวถือเป็นการ กระทำที่ไม่เป็นไปตามบรรทัดฐานของกฎหมายระหว่างประเทศ แต่ถือเป็นการขยายอำนาจของ สหรัฐฯ⁶³

และเพื่อรักษาความเป็นมหาอำนาจในเอเชีย สหรัฐฯ ต้องทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการไกล่เกลี่ย ความขัดแย้ง เนื่องจากไม่มีองค์กรระหว่างประเทศในระดับภูมิภาคใดที่เข้มแข็งและสามารถเป็น ตัวกลางในการไกล่เกลี่ยความขัดแย้งระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ซึ่งเป็นพันธมิตรที่สำคัญของสหรัฐฯ เพื่อคงไว้ซึ่งโครงสร้าง Hub and Spokes ที่มีมาตั้งแต่ ค.ศ.1945 ที่สหรัฐฯ มีบทบาทในฐานะ จักรวรรดิแปซิฟิก (Pacific Empire) และเป็นรัฐที่มีอำนาจในการจัดรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งแน่นอนว่าความสัมพันธ์ภายใต้โครงสร้าง Hub and Spokes ระหว่างสหรัฐฯ กับญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ มีลักษณะที่ไม่เท่าเทียม (Unequal) โดยสหรัฐฯ เป็นศูนย์กลาง ขณะที่ประเทศญี่ปุ่นและเกาหลีใต้อาจจะมีการสื่อสารระหว่างกันโดยผ่านสหรัฐฯ เป็นตัวกลางในการพูดคุย

⁶³ Bruce Cumings, "Dominion From Sea to Sea: America's Pacific Ascendancy." The Asia-Pacific journal. February 11,2012. p.2

แทนการสื่อสารต่อกันโดยตรง ซึ่งการที่สหรัฐฯ เป็นตัวกลางในการสื่อสารยิ่งส่งเสริมให้สหรัฐฯ สามารถควบคุมญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ได้ง่าย ทั้งนี้ การวางโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ เป็นไปเพื่อรักษาโครงสร้าง Hub and Spokes ให้คงอยู่ต่อไป ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นการรับประกันความเป็นมหาอำนาจของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชียในอีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ สหรัฐฯ ยังทำให้รัฐพันธมิตรอย่างญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ต้องพึ่งพาการป้องกัน ทรัพยากร และการเงินจากสหรัฐฯ ซึ่งเป็นการควบคุมรัฐพันธมิตรโดยอ้อม⁶⁴

อย่างไรก็ตาม David A. Lake เชื่อว่าการที่รัฐที่มีอำนาจมากกว่าแสวงหาความชอบธรรมและไม่พยายามเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ทั้งหมดจากความสามารถในการบีบบังคับของตน และช่วยเหลือรัฐที่มีอำนาจน้อยกว่า เป็นไปเพื่อขยายหรือรักษาความชอบธรรมของตนเองในการได้มาซึ่งอำนาจ หรือเป็นการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนด้วยการกระทำเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งเป็นการรักษาโครงสร้าง Hub and Spokes และรักษาระเบียบที่สหรัฐฯ วางไว้ ซึ่งมีมติที่เป็นลำดับชั้น ที่สหรัฐฯ มีอำนาจเหนือกว่ารัฐอื่น และมีบทบาทในการควบคุมพฤติกรรมของรัฐขนาดเล็ก ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนโยบายต่างประเทศ ของรัฐใหญ่⁶⁵

3.3.3 สหรัฐฯ ต้องการพัฒนาความร่วมมือทางทหารในรูปแบบไตรภาคีระหว่างสหรัฐฯ ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ เพื่อต้านทานการผงาดขึ้นมาของจีนพร้อมทั้งรักษาความเป็นมหาอำนาจของสหรัฐฯ

สาเหตุอีกประการที่สหรัฐฯ เข้าไปมีบทบาทในการยุติปัญหากรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น เป็นผลมาจากนโยบายการหมุนสู่เอเชีย ซึ่งสหรัฐฯ พยายามจะเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง Hub and Spokes มาสู่การพัฒนาความสัมพันธ์ในรูปแบบไตรภาคีระหว่างสหรัฐฯ ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ เพื่อถ่วงดุลการผงาดขึ้นมาของจีน สหรัฐฯ จึงจำเป็นที่จะต้องใช้มาตรการที่ไม่เคยมีมาก่อน ในการใกล้ชิด ประณามทางทหารเมืองเพื่อแก้ปัญหาหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้⁶⁶ คือ การที่สหรัฐฯ ตัดสินใจกดดันญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ในการแก้ไขปัญหาหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น อาทิ ประธานาธิบดีบารัค โอบามา ยกประเด็นนี้ในการประชุมเกือบทุกครั้งที่มีผู้นำของญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ในช่วงปลายปีก่อนปี 2015 นอกจากนี้ ในการประชุมตัวต่อตัวกับนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น เมื่อปี 2014 ประธานาธิบดีโอบามา ได้กดดันให้มีการแก้ไขปัญหาเรื่องหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นโดยตรง ซึ่งภายใต้การกดดันของสหรัฐฯ เกาหลีใต้เริ่มเปิดการเจรจากับญี่ปุ่น โดยทั้งญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ได้ติดต่อสหรัฐฯ เมื่อการเจรจามีปัญหาหรือกำลังจะหยุดชะงัก ทั้งนี้ นายจอห์น เคอร์รี ยังได้พูดคุยกับ

⁶⁴ Ibid., p.4

⁶⁵ David A. Lake, *Hierarchy in International Relations*. (New York: Cornell University Press, 2009), 175-178.

⁶⁶ Chien Liu, "Obama's Pivot to Asia and Its Failed Japan-South Korea Historical Reconciliation" *East Asia* (2018). December 20, 2018. p.294-295

ผู้นำทั้งสองประเทศเป็นการส่วนตัว ซึ่งชี้ให้เห็นว่าสหรัฐฯ ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ดังนั้น ปัจจัยเดียวที่สามารถอธิบายถึงการพลิกนโยบายของญี่ปุ่น คือการที่สหรัฐฯ กดดันให้ญี่ปุ่นยุติข้อพิพาทและปูทางไปสู่การเป็นพันธมิตรไตรภาคีระหว่างสหรัฐฯ ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ เพื่อต้านทานการผงาดขึ้นมาของจีน ดังที่ นายแอนโทนี จอห์น บลิงเคน (Antony J. Blinken) รัฐมนตรีต่างประเทศของสหรัฐฯ กล่าวว่า “นี่ไม่ใช่เพียงแค่คำถามที่ต้องการให้เพื่อนทั้งสองของเราเข้ากันได้ แต่มันมีความสำคัญเชิงกลยุทธ์”⁶⁷

หรืออาจกล่าวได้ว่า การที่สหรัฐฯ ทำหน้าที่เป็นคนกลางไกล่เกลี่ยปัญหาความขัดแย้งระหว่างญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ กรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น ผ่านความร่วมมือในรูปแบบพันธมิตรไตรภาคี ประกอบด้วย สหรัฐฯ ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ เป็นการเพิ่มความเข้มแข็งให้กับญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ รวมถึงสหรัฐฯ ซึ่งเป็นการพัฒนาความร่วมมือในรูปแบบไตรภาคีของทั้งสามรัฐ⁶⁸ โดยเมื่อ 25 มีนาคม 2014 การประชุมไตรภาคีระหว่างญี่ปุ่น สหรัฐฯ และเกาหลีใต้ ที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ ได้มีการนำประเด็นหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นขึ้นมาเจรจาเพื่อหาข้อยุติร่วมกัน และโอบามาได้แสดงท่าทีชัดเจนว่า ต้องการให้ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ปรับปรุงความสัมพันธ์ และสามารถหาข้อตกลงร่วมกันในกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น⁶⁹ ซึ่งทำที่ดังกล่าวเป็นผลมาจากการที่สหรัฐฯ ประกาศนโยบายการหมุนสู่เอเชีย และต้องการมีหลักฐานเชิงประจักษ์ ที่แสดงให้เห็นว่าสหรัฐฯ กลับมามีอิทธิพลในภูมิภาคเอเชีย และประสบความสำเร็จในการแก้ไขความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นได้ ซึ่งสหรัฐฯ ไม่ได้เพียงต้องการแสดงให้เห็นว่าสหรัฐฯ มีอำนาจในภูมิภาคเอเชียเท่านั้น แต่การที่สหรัฐฯ ผลักดันการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ได้ เป็นการประกาศชัยชนะของสหรัฐฯ ต่อจีนว่า เอเชียยังคงอยู่ภายใต้การนำของสหรัฐฯ⁷⁰

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁶⁷ Chien Liu, “Obama’s Pivot to Asia and Its Failed Japan-South Korea Historical Reconciliation” *East Asia* (2018). December 20, 2018. p.306

⁶⁸ ภัทรพร สิทธิร่วมวัฒน์, “การปกป้องสิทธิมนุษยชนของหญิงบำเรอ: การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างบทบาทกลุ่มสมาคมชาวเกาหลีกับรัฐบาลเกาหลีใต้.” (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2562), 40-42.

⁶⁹ Alastair Gale and Yuka Hayashi, “Japan, South Korea to Discuss comfort Women.” *The Wall Street Journal*. April 14, 2014. <https://www.wsj.com/articles/SB10001424052702303887804579500894292604078>.

⁷⁰ Kim, Mikiyoung. “The US the big winner in “Comfort Women” agreement.” *EastAsiaforum*. January 7, 2016. <https://www.eastasiaforum.org/2016/01/07/the-us-is-the-big-winner-in-comfort-women-agreement/>.

3.3.4 สหรัฐฯ มองว่าปัญหาหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น เป็นตัวขัดขวางการสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทหารของญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ รวมทั้งสหรัฐฯ สามารถแก้ไขความขัดแย้งประเด็นดังกล่าวได้ไม่ยาก

สหรัฐฯ มุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง Hub and Spokes ให้อยู่ในรูปแบบไตรภาคี ดังนั้น สหรัฐฯ จึงจำเป็นต้องส่งเสริมความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ อย่างไรก็ตาม ความพยายามดังกล่าวของสหรัฐฯ ถูกขัดขวางด้วยปัญหาทางประวัติศาสตร์ที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข ความทรงจำของเกาหลีใต้เกี่ยวกับการปกครองภายใต้อาณานิคมของญี่ปุ่น และความทรงจำที่ไม่สำนึกผิดของญี่ปุ่นที่ทำให้ชาวเกาหลีใต้สงสัยในความตั้งใจของญี่ปุ่น ทำให้พวกเขาไม่วางใจญี่ปุ่น โดยเฉพาะประเด็นหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นที่ยังสร้างความคับข้องใจระหว่างสองประเทศ และแม้ว่าทั้งญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ จะมีผลประโยชน์ร่วมด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ และค่านิยมเสรีนิยม แต่ประเด็นทางประวัติศาสตร์ทำให้ทั้งญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ต้องแยกจากกัน จึงทำให้พันธมิตรในรูปแบบไตรภาคีระหว่างสหรัฐฯ ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ที่แท้จริงเป็นไปได้ ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่งผลด้านลบต่อผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชีย ทั้งนี้ นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญสนับสนุนว่าสหรัฐฯ เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการแก้ปัญหาข้อพิพาททางประวัติศาสตร์โดยการกดดันให้ญี่ปุ่นยอมรับการกระทำผิดกฎหมายในช่วงสงคราม อย่างไรก็ตาม สิ่งหนึ่งที่น่าสนใจคือ ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ซึ่งเป็นพันธมิตรด้านความมั่นคงที่สหรัฐฯ สร้างขึ้นเมื่อสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 และระหว่างสงครามเย็นตามรูปแบบโครงสร้าง Hub and Spokes โดยมีสหรัฐฯ เป็นศูนย์กลางนั้น พันธมิตรอย่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ที่เป็นซีล้อในโครงสร้างดังกล่าวไม่มีความสัมพันธ์ทางการทหารระหว่างกัน ซึ่งการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ อาจเป็นแสงสว่างที่ทำให้ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้สามารถสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงทางการทหารได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือเกิดขึ้นได้จริง⁷¹

3.4 บทบาทของสหรัฐฯ ภายใต้การนำของประธานาธิบดีบารัก โอบามา ในการยุติความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น

3.4.1 บทบาทของประธานาธิบดีบารัก โอบามา ต่อนโยบายการหมุนสู่เอเชีย

เมื่อปี 2011 ประธานาธิบดีบารัก โอบามาประกาศว่าจะเพิ่มบทบาทของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก เพื่อยกระดับความสำคัญของภูมิภาคดังกล่าวในด้านการทหาร นโยบายต่างประเทศ และนโยบายด้านเศรษฐกิจ หลังกองทัพทหารของสหรัฐฯ ถอนกำลังออกจากอิรักและ

⁷¹ Chien Liu, "Obama's Pivot to Asia and Its Failed Japan-South Korea Historical Reconciliation" *East Asia* (2018). December 20, 2018. p.303

เตรียมพร้อมที่จะถอนกำลังออกจากอัฟกานิสถาน โดยนโยบายการหมุนสู่เอเชีย เป็นการปรับความสนใจของสหรัฐฯ ต่อการวางแผนเตรียมรับความท้าทายและโอกาสในอนาคต ซึ่งมีเป้าหมายสูงสุดเพื่อการส่งเสริมผลประโยชน์ของสหรัฐฯ ผ่านการกำหนดบรรทัดฐานและแบบแผนของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก เพื่อให้แน่ใจว่ากฎหมายและบรรทัดฐานระหว่างประเทศไม่ถูกละเมิด ไม่มีการกีดขวางการค้าและเสรีภาพในการเดินเรือ รวมถึงการสร้างความเชื่อใจของรัฐในภูมิภาคดังกล่าวต่อสหรัฐฯ และข้อขัดแย้งจะได้รับการแก้ไขอย่างสันติ โดยปราศจากการคุกคามหรือบีบบังคับ⁷² ซึ่งสอดคล้องกับนางฮิลลารี คลินตัน รัฐมนตรีต่างประเทศของสหรัฐฯ ที่ได้ประกาศนโยบาย การหมุนสู่เอเชียเมื่อเดือนพฤศจิกายนปี 2011 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อประกาศว่าจากนี้เอเชียจะอยู่ในความสนใจและนโยบายของสหรัฐฯ โดยจะแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดทั้งด้านการทหาร เศรษฐกิจ และทางการทูต⁷³

โดยโอบามาได้แสดงความพยายามในการขับเคลื่อนนโยบายการหมุนสู่เอเชีย ทั้งการถ่วงดุลอำนาจทางการทหาร เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ดังนี้ **1) การถ่วงดุลอำนาจของสหรัฐฯ ทางด้านการทหาร** โอบามา ประสบความสำเร็จในการทำให้ สหรัฐฯ เข้าเป็นคู่สัญญาใน Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia ซึ่งเป็นการเพิ่มบทบาทด้านความมั่นคงของสหรัฐฯ ในเวที ASEAN และทำให้สหรัฐฯ สามารถเข้าร่วมประชุม East Asia Summit (EAS) เป็นครั้งแรกในปี ค.ศ.2011 ซึ่งมีผู้นำจาก 18 ประเทศเข้าร่วม หนึ่งในนั้นคือผู้นำจีน และผู้นำรัสเซีย และต่อมาในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.2015 โอบามาได้ประกาศยกระดับความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับ ASEAN ให้เป็น Strategic Partnership ซึ่งการกระทำดังกล่าวเปรียบเสมือนการส่งสัญญาณว่าสหรัฐฯ กำลังตอบโต้การขยายอิทธิพลของจีนในภูมิภาคเอเชีย **2) การถ่วงดุลอำนาจของสหรัฐฯ ทางด้านเศรษฐกิจ** สหรัฐฯ พยายามผลักดัน ข้อตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก หรือ Trans-Pacific Partnership (TPP) โดยโอบามาเคยเขียนแสดงความคิดเห็นในบทบรรณาธิการลงหนังสือพิมพ์ Washington Post ระบุว่า “สหรัฐฯ เป็นผู้นำ และมีบทบาทอย่างมากในกระบวนการร่วมกลุ่มเศรษฐกิจของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกและจะไม่ยอมให้ประเทศอื่นมาตั้งกติกาในกระบวนการที่นำไปสู่ความเจริญและมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของกลุ่มภูมิภาคนี้ และสหรัฐฯ จะใช้ TPP เป็นเครื่องมือในการให้อำนาจแก่สหรัฐฯ ที่จะตั้งกฎเกณฑ์ทางการค้าและความร่วมมือ” ซึ่ง TPP มีเป้าหมายหลักเพื่อสนับสนุนการขยายตลาดภาคธุรกิจของสหรัฐฯ ไปสู่ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ซึ่งเป็น

⁷² Mark Manyin, et al., “Pivot to the Pacific? The Obama Administration’s “Rebalancing” Toward Asia,” *Congressional Research Service*, Last updated March 28, 2012, <https://sgp.fas.org/crs/natsec/R42448.pdf>.

⁷³ Kenneth Lieberthal, “The American Pivot to Asia: Why President Obama’s turn to the East is easier said than done.” *Foreignpolicy*. December 21, 2011. <https://foreignpolicy.com/2011/12/21/the-american-pivot-to-asia/>.

การคานอำนาจทางเศรษฐกิจของสหรัฐฯ และ 3) การถ่วงดุลอำนาจของสหรัฐฯ ทางด้านวัฒนธรรม (cultural rebalance) โอบามาให้ความสำคัญต่อเรื่องสิทธิสตรีและเด็ก และสนับสนุนความเท่าเทียมของผู้หญิง ซึ่งนโยบายดังกล่าวอยู่บนความเชื่อว่า การที่ผู้หญิงมีส่วนร่วมในภาคธุรกิจจะทำให้เศรษฐกิจเติบโตและมั่นคง ส่วนประเทศที่มีประชากรไม่สมดุลอย่างจีนที่มีผู้ชายมากกว่าผู้หญิงจะนำไปสู่ความไม่มีเสถียรภาพในสังคม⁷⁴

ทั้งนี้ อุปสรรคสำคัญของสหรัฐฯ ต่อนโยบายการหมุนสู่เอเชีย คือการที่ประเทศส่วนใหญ่ในเอเชียมุ่งมั่นที่จะขยายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้ากับจีนต่อไป แม้ว่าจะมีความกังวลว่าจีนจะใช้ประโยชน์จากการขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจเพื่อความได้เปรียบทางการทูตและความมั่นคง ในขณะที่ประเทศส่วนใหญ่ในเอเชีย ต้องการให้สหรัฐฯ ช่วยป้องกันไม่ให้จีนประสบความสำเร็จในการครอบงำและเอาเปรียบรัฐอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชีย อย่างไรก็ตามไม่มีรัฐใดต้องการเห็นความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับจีนเต็มไปด้วยความตึงเครียดและผลักดันให้รัฐอื่น ๆ ต้องเลือกข้าง รวมถึงต้องการที่จะรักษาความสัมพันธ์อย่างเท่าเทียมต่อทั้งสหรัฐฯ และจีน รวมทั้งการแสวงหาประโยชน์จากทั้งความร่วมมือและการแข่งขันระหว่างมหาอำนาจทั้งสอง⁷⁵

3.4.2 บทบาทของประธานาธิบดีบารัค โอบามาต่อการแก้ไขกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น

ประธานาธิบดีบารัค โอบามา เน้นย้ำถึงความจำเป็นที่ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ต้องแก้ไขความสัมพันธ์และเพิ่มความร่วมมือระหว่างการเยือนญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ผ่านการประชุมไตรภาคีระหว่างญี่ปุ่น สหรัฐฯ และเกาหลีใต้ ที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ เมื่อ 25 มีนาคม ปี 2014 ซึ่งมีการนำประเด็นหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นขึ้นมาเจรจาเพื่อหาข้อยุติร่วมกัน ซึ่งเป็นการแสดงท่าทีของโอบามา อย่างชัดเจนว่าต้องการให้ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ปรับปรุงความสัมพันธ์ที่ต่ำลงอย่างมากในช่วงหลายเดือนที่ผ่านมา เพื่อรักษาความเป็นพันธมิตรที่แข็งแกร่งในเอเชียตะวันออก และด้านทานการผงาดขึ้นมาของจีนและการกระทำของเกาหลีเหนือที่คาดการณ์ได้ยาก⁷⁶

⁷⁴ Kalaya Chareonying, “The Role of the US as a Reflexive Empire in Southeast Asia: Continuity and Change under Obama Administration, 2009-2016.” *Journal of Social Sciences* Vol.48 No.2 (2018): 123-129. <http://www.library.polsci.chula.ac.th/dl/d15bf5ca6470fe51e6a91e3cf9e364a6>

⁷⁵ Kenneth Lieberthal, “The American Pivot to Asia: Why President Obama’s turn to the East is easier said than done.” *Foreignpolicy*. December 21, 2011. <https://foreignpolicy.com/2011/12/21/the-american-pivot-to-asia/>.

⁷⁶ Alastair Gale and Yuka Hayashi, “Japan, South Korea to Discuss comfort Women.” *The Wall Street Journal*. April 14, 2014. <https://www.wsj.com/articles/SB10001424052702303887804579500894292604078>.

ต่อมาญี่ปุ่นได้ตอบโต้ทำที่ดังกล่าวของสหรัฐฯ ในระหว่างการกล่าวสุนทรพจน์ ของนายชินโซ อาเบะ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น เมื่อเดือนเมษายน ปี 2015 ว่าญี่ปุ่นจะสนับสนุนสหรัฐฯ ในการพยายาม ควบคุมการผงาดขึ้นมาของจีน โดยอาเบะได้ให้คำมั่นต่อสหรัฐฯ ว่าญี่ปุ่นจะกลายเป็นพันธมิตรที่แข็งแกร่ง มากขึ้น โดยการออกกฎหมายความมั่นคงแห่งชาติฉบับใหม่ และจะดำเนินนโยบายประณีประณอมต่อ ประเทศที่เคยตกเป็นเหยื่อในประวัติศาสตร์สงครามของญี่ปุ่น ซึ่งต่อมาอาเบะได้กล่าวคำขอโทษและ แสดงความรู้สึกผิดต่อความผิดพลาดในอดีตของญี่ปุ่น ระหว่างการแถลงครบรอบ 70 ปี การพ่ายแพ้ ของญี่ปุ่นเมื่อปี 1945 ตามที่ได้ให้คำมั่นต่อสหรัฐฯ ขณะที่เกาหลีใต้ ต้องยอมรับข้อตกลงดังกล่าว เนื่องจากการแข่งขันกับญี่ปุ่นในการตอบสนองต่อแรงกดดันของสหรัฐฯ ซึ่งในการทำข้อตกลงดังกล่าว รัฐบาลเกาหลีใต้ต้องแลกมาด้วยต้นทุนทางการเมืองที่สูง โดยเฉพาะการสร้างความไม่พอใจของ ประชาชนในชาติ องค์กรที่เคลื่อนไหวกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น หญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นที่ยังมีชีวิตอยู่ รวมถึงการถูกโจมตีจากฝ่ายค้าน⁷⁷

⁷⁷ Kim, Mikyong. “The US the big winner in “Comfort Women” agreement.” *EastAsiaforum*. January 7, 2016. <https://www.eastasiaforum.org/2016/01/07/the-us-is-the-big-winner-in-comfort-women-agreement/>.

ส่วนที่ 4 สถานการณ์ และผลกระทบกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นหลังการบรรลุข้อตกลง

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังญี่ปุ่นและเกาหลีใต้สามารถบรรลุข้อตกลงร่วมกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นได้สำเร็จ เมื่อ 28 ธันวาคม ค.ศ.2015 และสถานการณ์หญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นในปัจจุบัน

4.1 สถานการณ์หญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น หลังการบรรลุข้อตกลงร่วมกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น เมื่อ 28 ธันวาคม ค.ศ.2015

แม้ว่าหลังการบรรลุข้อตกลงกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นจะมีความก้าวหน้าในความร่วมมือด้านความมั่นคงของญี่ปุ่นและเกาหลีใต้เรื่องการรื้อฟื้นการเจรจาเกี่ยวกับสนธิสัญญาความมั่นคงที่จะมีการแบ่งปันข่าวกรอง แต่การประณามเพื่อยุติความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นกลับล้มเหลว เนื่องจากข้อตกลงดังกล่าวเป็นผลประโยชน์ทางการเมืองมากกว่าเป็นความพยายามอย่างจริงจังเพื่อการปรองดองและยุติความขัดแย้งอย่างแท้จริง รวมถึงข้อตกลงเรื่องหญิงบำเรอไม่สามารถแก้ไขความยุติธรรมทางประวัติศาสตร์ ที่เหยื่อและกลุ่มพลเมืองเรียกร้องตั้งแต่ห้วงปี 1990 ซึ่งนายกอาเบะ เปลี่ยนจุดยืนที่มีมาอย่างยาวนานและสม่ำเสมอในประเด็นดังกล่าว ซึ่งการเปลี่ยนท่าทีของเขาไม่ใช่เพราะเขาเชื่ออย่างแท้จริงว่ารัฐบาลญี่ปุ่นมีส่วนรับผิดชอบในการบังคับหญิงบำเรอให้เป็นทาสทางเพศ แต่เป็นเพราะเขาต้องประณามเพื่อไล่ตามผลประโยชน์เชิงกลยุทธ์ของสหรัฐฯ และญี่ปุ่น เพื่อดำเนินการผงดวงเงิน ปัจจัยประการที่สองที่ส่งผลให้ข้อตกลงหญิงบำเรอล้มเหลว คือ แม้ว่าทั้งสหรัฐฯ ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ จะได้รับประโยชน์จากข้อตกลงหญิงบำเรอ แต่ต้นทุนของแต่ละประเทศที่ลงทุนในข้อตกลงดังกล่าวมีไม่เท่ากัน โดยเฉพาะการเผชิญแรงกดดันภายในประเทศ และจากสหรัฐฯ เกาหลีใต้จึงเป็นประเทศที่แบกรับต้นทุนสูงที่สุดในสามประเทศที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน ทั้งนี้ ท่าทีของประธานาธิบดีปาร์ค เกี่ยวกับประเด็นหญิงบำเรอทำให้ความสัมพันธ์ของเกาหลีใต้ กับสหรัฐฯ และญี่ปุ่นทวีความตึงเครียดมากขึ้น ดังนั้น สหรัฐฯ จึงใช้แรงกดดันอย่างต่อเนื่อง และบางครั้งได้ใช้มาตรการที่รุนแรงต่อเกาหลีใต้ อาทิ รัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐฯ ได้ตำหนิเกาหลีใต้อย่างเปิดเผย ทำให้เกาหลีใต้จำเป็นต้องประณามเพื่อบรรลุข้อตกลงกรณีหญิงบำเรอกับญี่ปุ่น ซึ่งการบรรลุข้อตกลงดังกล่าวกลายเป็นหนึ่งในการตัดสินใจที่ไม่เป็นที่นิยมมากที่สุดของประธานาธิบดีปาร์ค ซึ่งในทางตรงกันข้าม สหรัฐฯ เป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์มากที่สุด เนื่องจากเสียต้นทุนต่ำ ในการสนับสนุนให้เกิดข้อตกลงดังกล่าว และประสบความสำเร็จในการประณามทางการเมืองระหว่างพันธมิตรหลักทั้งสองประเทศ ซึ่งทำให้ความร่วมมือทางทหารในรูปแบบไตรภาคีเป็นไปได้⁷⁸

⁷⁸ Chien Liu, "Obama's Pivot to Asia and Its Failed Japan-South Korea Historical Reconciliation" *East Asia* (2018). December 20, 2018. p.307

จากที่กล่าวไปข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าข้อตกลงระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้กรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น เป็นผลงานสำคัญของความสัมพันธ์แบบไตรภาคีระหว่างญี่ปุ่น สหรัฐฯ และเกาหลีใต้ ซึ่งสหรัฐฯ กลายเป็นผู้ชนะรายใหญ่ที่สุด ขณะที่เกาหลีใต้เป็นผู้แพ้ ซึ่งข้อตกลงดังกล่าวเกิดขึ้นจากการผงาดขึ้นมาของจีน และการออกนโยบายการหมุนสู่เอเชีย ของสหรัฐฯ ทำให้สหรัฐฯ ไม่อาจปล่อยให้พันธมิตรหลักในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเกาหลีใต้แตกแยกกันต่อไปได้ สหรัฐฯ จึงกดดันให้ทั้งญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ยอมอ่อนข้อให้กันในเรื่องปัญหาทางประวัติศาสตร์⁷⁹ ซึ่งหลังบรรลุข้อตกลงดังกล่าว รัฐบาลของเกาหลีใต้ต้องรับกับแรงกดดันภายใน เนื่องจากความไม่พอใจของประชาชนภาคประชาสังคม และอดีตหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นที่ยังมีชีวิต โดยเฉพาะการย้ายรูปปั้นหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นออก จึงจัดชุมนุมประท้วงเมื่อ 30 ธันวาคม ค.ศ.2015 ที่สถานทูตญี่ปุ่นในกรุงโซล และต่อมาได้นัดหมายเพื่อชุมนุมประท้วงกรณีดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ฝ่ายค้านใช้ประเด็นดังกล่าวในการโจมตีรัฐบาล⁸⁰

ทั้งนี้ หลังการบรรลุข้อตกลง นางซัน อี. ไรซ์ (Susan E. Rice) ที่ปรึกษาฝ่ายความมั่นคงแห่งชาติของสหรัฐฯ ซึ่งมีความใกล้ชิดกับประธานาธิบดีบารัก โอบามา ในขณะนั้น ได้ออกถ้อยแถลงเพื่อแสดงความยินดีกรณีญี่ปุ่นและเกาหลีใต้สามารถลงนามในข้อตกลงเพื่อยุติความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น เมื่อ 28 ธันวาคม 2015 พร้อมทั้งจะสนับสนุนให้ข้อตกลงดังกล่าวนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเต็มที่ ทั้งยังชื่นชมผู้นำของญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ซึ่งเป็นพันธมิตรที่สำคัญที่สุดของสหรัฐฯ ที่มีความกล้าหาญและวิสัยทัศน์ในการสร้างข้อตกลงเพื่อยุติปัญหาที่มีความซับซ้อน และนำไปสู่การยกระดับความร่วมมือด้านความมั่นคงในระดับไตรภาคี บนพื้นฐานของผลประโยชน์และค่านิยมร่วมกัน โดยในถ้อยแถลงระบุว่า “สหรัฐฯ ขอแสดงความยินดีกับรัฐบาลญี่ปุ่นและสาธารณรัฐเกาหลีในการบรรลุข้อตกลง ซึ่งพวกเขาได้ระบุข้อตกลงอย่างเป็นทางการว่า “เป็นครั้งสุดท้ายและไม่สามารถย้อนกลับได้” กล่าวถึงการปฏิบัติต่อ “หญิงบำเรอ” อย่างน่าเศร้าในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง เราสนับสนุนข้อตกลงนี้และการนำไปปฏิบัติอย่างเต็มที่ และเชื่อว่ามีที่ครอบคลุมนี้เป็นสิ่งสำคัญในการเยียวยาและการปรองดองที่ควรได้รับการต้อนรับจากประชาคมระหว่างประเทศ สหรัฐอเมริกาขอปรบมือให้กับผู้นำของสาธารณรัฐเกาหลีและญี่ปุ่น ซึ่งเป็นพันธมิตรที่สำคัญที่สุดสองรายของเรา ที่มีความกล้าหาญและวิสัยทัศน์ในการสร้างข้อตกลงที่ยั่งยืนสำหรับปัญหาที่ยากลำบากนี้ เราตั้งตารอที่

⁷⁹ Kim, Mikiyoung. “The US the big winner in “Comfort Women” agreement.” *EastAsiaforum*. January 7, 2016. <https://www.eastasiaforum.org/2016/01/07/the-us-is-the-big-winner-in-comfort-women-agreement/>.

⁸⁰ Alastair Gale, “Japan-South Korea “Comfort Women” Deal Faces Backlash in Seoul.” *The Wall Street Journal*. January 3, 2016. <https://www.wsj.com/articles/comfort-women-deal-faces-backlash-in-seoul-1451557585>.

จะร่วมงานกับทั้งสองประเทศให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นในระดับภูมิภาคและระดับโลกที่หลากหลายบนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกันและค่านิยมร่วมกัน เช่นเดียวกับการยกระดับความร่วมมือด้านความมั่นคงไตรภาคี”⁸¹

และในวันเดียวกันนั้น นายจอห์น เคอร์รี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้ออกแถลงยืนยันถึงการบรรลุข้อตกลงร่วมระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ กรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น ซึ่งมีเนื้อหาว่า “เรายินดีกับการประกาศในวันนี้ของรัฐบาลญี่ปุ่นและสาธารณรัฐเกาหลีว่าพวกเขาได้บรรลุข้อตกลงเกี่ยวกับประเด็นทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่ละเอียดอ่อนของ “หญิงบำเรอ” พวกเขาได้ชี้แจงอย่างเป็นทางการว่าการใช้ข้อตกลงนี้จะทำให้เป็น “ครั้งสุดท้ายและไม่สามารถย้อนกลับได้” เพื่อแก้ไขปัญหานี้ เราเชื่อว่าข้อตกลงนี้จะส่งเสริมการเยียวยาและช่วยปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างสองพันธมิตรที่สำคัญที่สุดของสหรัฐฯ เราขอปรบมือให้กับผู้นำของญี่ปุ่นและสาธารณรัฐเกาหลีที่มีความกล้าหาญและวิสัยทัศน์ในการบรรลุข้อตกลงนี้ และเราขอเรียกร้องให้ประชาคมระหว่างประเทศให้การสนับสนุน เราหวังว่าจะได้ทำงานร่วมกับทั้งสองประเทศต่อไปในระดับภูมิภาคและระดับโลก รวมถึงการพัฒนาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความร่วมมือด้านความมั่นคงอีกด้วย”⁸² ถ้อยแถลงดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสนใจ และการสนับสนุนของสหรัฐฯ ต่อการยุติประเด็นหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นอย่างชัดเจน ทั้งยังเน้นย้ำว่าทั้งญี่ปุ่นและเกาหลีใต้เป็นพันธมิตรที่สำคัญของสหรัฐฯ ทั้งนี้ สหรัฐฯ ยังเชื่อว่าข้อตกลงดังกล่าวจะสามารถปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศได้ รวมทั้งคาดหวังว่าสหรัฐฯ จะสามารถร่วมมือกับทั้งสองประเทศในด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงได้

4.2 สถานการณ์หญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นในปัจจุบัน

ปัจจุบัน สหรัฐฯ ภายใต้การนำของประธานาธิบดีโจ ไบเดน ที่เข้ามาดำรงตำแหน่งในเดือนมกราคมปี 2021 ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายของสหรัฐฯอีกครั้ง โดยไบเดนตั้งเป้าหมายที่จะกลับมาสร้างความสัมพันธ์กับพันธมิตรในพื้นที่เอเชียอีกครั้ง หลังความสัมพันธ์ดังกล่าวถูกทำให้อ่อนแอลงในช่วงที่โดนัลด์ ทรัมป์ เป็นประธานาธิบดีสหรัฐฯ ซึ่งหลังไบเดน เข้ามารับตำแหน่งประธานาธิบดีสหรัฐฯ นั้น เป็นที่แน่ชัดแล้วว่าการดำเนินนโยบายของไบเดนมีความสอดคล้องกับการดำเนินนโยบายของประธานาธิบดีบารัก โอบามา ซึ่งไบเดนพยายามจะยึดโยงภูมิภาคเอเชียด้วย

⁸¹ The American Presidency Project Editors. “ Press Release - Statement by National Security Advisor Susan E. Rice on the Republic of Korea-Japan Agreement on "Comfort Women".” December 28, 2015. <https://www.presidency.ucsb.edu/node/312311>

⁸² 009-2017.state.gov Editors. “ Resolution of the Comfort Women Issue; Secretary of State John Kerry; Washington, DC. ” U. S. Department of State, December 28, 2015, <https://2009-2017.state.gov/secretary/remarks/2015/12/250874.htm>.

หลักการเสรีภาพ และค่านิยมประชาธิปไตย รวมถึงเร่งสร้างความไว้วางใจของรัฐในภูมิภาคดังกล่าวต่อสหรัฐฯ นอกจากนี้หลังเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีสหรัฐฯ ไมก์สปีดาร์ห์ไบเดนได้พูดคุยทางโทรศัพท์กับผู้นำของญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ซึ่งเป็นพันธมิตรสำคัญของสหรัฐฯ ในภูมิภาคนี้⁸³

อย่างไรก็ตาม หลังการบรรลุข้อตกลงร่วมกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น เมื่อปี 2015 ประเด็นปัญหาดังกล่าวยังไม่สามารถยุติตามข้อตกลงได้ เนื่องจากแรงกดดันทางการเมืองภายใน และการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมในเกาหลีใต้ ซึ่งประเด็นความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น ไม่ได้เพียงส่งผลกระทบต่อความมั่นคงระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้เท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในระดับภูมิภาค และในระดับโลก ท่ามกลางภัยคุกคามจากเกาหลีเหนือ และการผงาดขึ้นของจีน ส่งผลให้สหรัฐฯ ต้องเข้ามามีบทบาทใกล้เคียงข้อพิพาทระหว่างสองประเทศนี้ ผ่านกลไกความร่วมมือแบบไตรภาคีระหว่างสหรัฐฯ ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ กระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐฯ จึงจัดประชุมระหว่างสมาชิกนิติบัญญัติของญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจกันระหว่างทั้งสองประเทศ เมื่อปลายเดือนสิงหาคม ค.ศ.2022 โดยหัวข้อที่ถูกยกขึ้นมาเจรจาร่วมกันคือ กรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น ซึ่งนายเน็ด ไพรซ์ (Ned Price) โฆษกกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ได้ย้ำถึงความสำคัญของการพัฒนาความสัมพันธ์ไตรภาคีระหว่าง สหรัฐฯ ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ ในขณะที่ต้องเผชิญหน้ากับภัยคุกคามอย่างเกาหลีเหนือ รวมทั้งสนับสนุนให้รัฐบาลญี่ปุ่นและเกาหลีใต้หาทางออกประเด็นหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นร่วมกัน⁸⁴

ทั้งนี้ เมื่อ 6 มีนาคม ค.ศ.2023 เกาหลีใต้ได้ประกาศแผนชดเชยค่าเสียหายแก่เหยื่อที่ตกเป็นแรงงานทาสของญี่ปุ่น โดยนำเงินบริจาคผ่านมูลนิธิจากหลายบริษัทใหญ่ของเกาหลีใต้ที่ได้กำไรจากข้อตกลงการฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตกับญี่ปุ่นในปี ค.ศ.1965 รวมถึงเงินอุดหนุนและเงินกู้ยืมดอกเบี้ยถูกเพื่อใช้ฟื้นฟูความสัมพันธ์ประมาณ 800 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งเกาหลีใต้จะนำเงินดังกล่าวไปชดเชยให้เหยื่อและครอบครัว เพื่อยุติความขัดแย้งในประเด็นดังกล่าวที่เกิดในช่วงปี ค.ศ.1910-1945 ระหว่างที่ญี่ปุ่นยึดครองคาบสมุทรเกาหลี และเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีใต้และญี่ปุ่น เพื่อต่อต้านภัยคุกคามจากเกาหลีเหนือ ซึ่งเดินทางขยายโครงการอาวุธนิวเคลียร์ ทั้งนี้

⁸³ Jeanne Milot Poulin, Rachel Sarfati and Jonathan Paquin, “The American Strategic Pivot in the Indo-Pacific.” *Network for Strategic Analysis*. October 2021. <https://ras-nsa.ca/the-american-strategic-pivot-in-the-indo-pacific/>

⁸⁴ Kyodo, “U.S. hosts lawmaker events to improve soured Japan-South Korea ties.” *The Japantimes*. August 24, 2022. <https://www.japantimes.co.jp/news/2022/08/24/national/politics-diplomacy/us-japan-south-korealawmakers-bilateral-relationships/>.

หลังรัฐบาลเกาหลีใต้ได้ประกาศแผนดังกล่าวแล้ว นายโยชิมาซะ ฮายาชิ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของญี่ปุ่นได้แสดงท่าทียินดีต่อการประกาศดังกล่าวทันที⁸⁵

---

⁸⁵ Gabriele Ninivaggi and Jesse Johnson, “South Korea announces plan to resolve wartime labor dispute with Japan.” *The Japantimes*. Mar 6 , 2 0 2 3 <https://www.japantimes.co.jp/news/2023/03/06/national/politics-diplomacy/south-korea-japan-wartime-labor-agreement/>

ส่วนที่ 5 บทสรุป

สารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยต้องการตอบคำถามว่า เหตุใดสหรัฐฯ ภายใต้การนำของประธานาธิบดีบารัค โอบามา ถึงได้ผลักดันข้อตกลงความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น จนนำไปสู่การบรรลุข้อตกลงว่าด้วยหญิงบำเรอ เมื่อ 28 ธันวาคม ค.ศ.2015 โดยผู้วิจัยแบ่งการตอบออกเป็น 2 ส่วนคือ 1) สาเหตุที่สหรัฐฯ มีบทบาทมากขึ้นในเอเชีย โดยเฉพาะการแสดงบทบาทนำในการยุติความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น และ 2) สาเหตุที่สหรัฐฯ เลือกลงมือแก้ไขกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น หลังการประกาศนโยบายการหมุนสู่เอเชีย ซึ่งผู้วิจัยได้นำเอางานของ David A. Lake เรื่อง Hierarchy in International Relations โครงสร้าง Hub and Spokes และนโยบายการหมุนสู่เอเชีย ซึ่งเป็นการจัดระเบียบเอเชีย โดยมีสหรัฐฯ เป็นศูนย์กลางมาอธิบาย ดังนี้

การที่สหรัฐฯ เข้าไปมีบทบาทมากขึ้นในเอเชีย โดยเฉพาะการแสดงบทบาทนำในการยุติความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น ทั้งที่ในช่วงปี ค.ศ. 2009 – 2011 สหรัฐฯ ไม่มีการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับประเด็นหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น และไม่ได้มองว่าประเด็นดังกล่าวเป็นความขัดแย้งโดยตรงระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีใต้ เป็นผลสืบเนื่องมาจากยุทธศาสตร์การหมุนสู่เอเชีย ในสมัยประธานาธิบดีบารัค โอบามา ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่มุ่งให้ระเบียบในภูมิภาคเอเชียกลับเข้าสู่สมดุลที่มีสหรัฐฯ เป็นศูนย์กลางอำนาจที่กำหนดกฎเกณฑ์ของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชีย หรืออาจกล่าวได้ว่านโยบายการหมุนสู่เอเชีย คือความพยายามของสหรัฐฯ ในการถ่วงดุลอำนาจของจีนที่กำลังแผ่ขยายในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก และจากการขยายอิทธิพลของสหรัฐฯ เขามาในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกในอดีต ตั้งแต่ ค.ศ.1898 ส่งผลให้ความสัมพันธ์ของสหรัฐฯ กับญี่ปุ่นและเกาหลีใต้เป็นโครงสร้าง Hub and Spokes ที่ไม่สมดุล และใช้การสื่อสารกันผ่านสหรัฐฯ รวมถึงทำให้ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้กลายเป็นรัฐกึ่งอธิปไตย ซึ่งถูกเจาะลึกโดยโครงสร้างทางทหารของสหรัฐฯ อย่างไรก็ตาม แม้ว่านโยบายการหมุนสู่เอเชีย ของสหรัฐฯ ดูเหมือนจะเปลี่ยนทิศทางของรูปแบบนโยบายเอกภาคนิยมในพื้นที่แปซิฟิก แต่แท้จริงแล้วสหรัฐฯ เพียงพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดำเนินมายาวนานนับศตวรรษเพื่อรักษาโครงสร้าง Hub and Spokes ให้คงอยู่ต่อไป โดยที่พันธมิตรไม่มีความกังวลต่อการขยายอิทธิพลของสหรัฐฯ ในมหาสมุทรแปซิฟิก นอกจากนี้ การประกาศนโยบายการหมุนสู่เอเชีย ทำให้สหรัฐฯ ต้องสร้างผลงานที่เป็นรูปธรรมหรือมีหลักฐานเชิงประจักษ์ ที่แสดงให้เห็นว่าสหรัฐฯ กลับมามีอิทธิพลในภูมิภาคเอเชีย ดังนั้น สหรัฐฯ จึงก้าวเข้ามามีบทบาทในการเป็นตัวกลางเพื่อแก้ไขความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น

อย่างไรก็ตาม อุปสรรคสำคัญของสหรัฐฯ ต่อนโยบายการหมุนสู่เอเชีย คือการที่ประเทศส่วนใหญ่ในเอเชียมุ่งมั่นที่จะขยายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้ากับจีนต่อไป แม้ว่าจะมีความกังวลว่าจีนจะใช้ประโยชน์จากการขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจเพื่อความได้เปรียบทางการทูตและความมั่นคง

ในขณะที่ประเทศส่วนใหญ่ในเอเชีย ต้องการให้สหรัฐฯ ช่วยป้องกันไม่ให้จีนประสบความสำเร็จในการครอบงำและเอาเปรียบรัฐอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชีย

การที่สหรัฐฯ เลือกลงมือความขัดแย้งระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้กรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นหลังประกาศยุทธศาสตร์การหมั่นสู่เอเชีย ประกอบด้วย 4 ปัจจัยสำคัญ ได้แก่

1) สหรัฐฯ มีความสามารถในการกดดันให้ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ยอมสร้างข้อตกลงร่วมเพื่อยุติความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นได้ โดยงานของ David A. Lake - Hierarchy in International Relations สะท้อนให้เห็นว่า แท้จริงแล้วระบบระหว่างประเทศ ไม่จำเป็นต้องเป็นอนาธิปไตย แต่มีมิติที่เป็นลำดับชั้น โดยเฉพาะกลุ่มพันธมิตรด้านการทหาร และความมั่นคง ซึ่งรัฐที่มีอำนาจนำ มักจะมีอำนาจเหนือกว่ารัฐอื่น และมีบทบาทในการควบคุมพฤติกรรมของรัฐเล็ก ๆ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนโยบายต่างประเทศ ของรัฐใหญ่ ทั้งนี้ รัฐใหญ่ยังมีความสามารถในการจำกัดพฤติกรรมบางอย่างที่จะเสี่ยงทำให้เกิดความเสียหายต่อผลประโยชน์ของรัฐใหญ่ในการดำรงพันธมิตร ซึ่งมันเป็นการจัดการประเทศพันธมิตรของรัฐใหญ่อย่างสหรัฐฯ เพราะต้องมั่นใจว่ากลุ่มพันธมิตรของตนทั้งญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ จะสนับสนุนความร่วมมือ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์ของพันธมิตรต่อไป ซึ่งการจัดระเบียบและรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ดำเนินมาตั้งแต่ช่วงสงครามเย็นผ่านโครงสร้าง Hub and Spokes รวมถึงระบบความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ นั้นได้สะท้อนลักษณะของการมี Hierarchy in International Relations ในภูมิภาคนี้ โดยสหรัฐฯ อยู่ในลำดับชั้นที่สูงกว่า ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ซึ่งแน่นอนว่าความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ และประเทศพันธมิตรทั้งสองย่อมเป็นไปในลักษณะที่ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้มีความจำเป็นต้องพึ่งพิงและได้รับการรับรองความปลอดภัยจากสหรัฐฯ ท่ามกลางภัยคุกคามอย่างเกาหลีเหนือ และการผงาดขึ้นมาของจีน ที่จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของทั้งสองประเทศโดยตรง ซึ่งความสามารถในการกดดันให้ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ยอมสร้างข้อตกลงร่วมเพื่อยุติความขัดแย้งกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นนั้น ต้องยอมรับว่าไม่มีรัฐใดที่สามารถทำได้ดีกว่าสหรัฐฯ 2) สหรัฐฯ ต้องการรักษาความเป็นมหาอำนาจในเอเชีย ในฐานะจักรวรรดิแปซิฟิก และเป็นรัฐที่มีอำนาจในการจัดรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออก ผ่านการคงไว้ซึ่งโครงสร้าง Hub and Spokes system ที่มีมาตั้งแต่ ค.ศ.1945 โดยทำหน้าที่เป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยความขัดแย้งระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ซึ่งเป็นพันธมิตรที่สำคัญของสหรัฐฯ การให้ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ พึ่งพาการป้องกัน ทรัพยากร และการเงินจากสหรัฐฯ เป็นการควบคุมรัฐพันธมิตรโดยอ้อม รวมถึงเป็นการรับประกันความเป็นมหาอำนาจของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชียในอีกทางหนึ่ง 3) สหรัฐฯ ต้องการพัฒนาโครงสร้าง Hub and Spokes ไปสู่ความสัมพันธ์ในรูปแบบไตรภาคีระหว่างสหรัฐฯ ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ เพื่อถ่วงดุลการผงาดขึ้นมาของจีน พร้อมทั้งรักษาความเป็นมหาอำนาจของสหรัฐฯ ดังนั้น สหรัฐฯ จึงตัดสินใจกดดันญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ในการแก้ไขปัญหาหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น อาทิ ในการประชุมตัวต่อตัวกับนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น

เมื่อปี ค.ศ.2014 ประธานาธิบดีโอบามา ได้กดดันให้มีการแก้ไขปัญหาเรื่องหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น โดยตรง และ การประชุมไตรภาคีระหว่างญี่ปุ่น สหรัฐฯ และเกาหลีใต้ ที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ เมื่อ 25 มีนาคม 2014 ได้มีการนำประเด็นหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นขึ้นมาเจรจาเพื่อหาข้อยุติร่วมกัน โดยโอบามาได้แสดงท่าทีชัดเจนว่าต้องการให้ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ปรับปรุงความสัมพันธ์ จนนำไปสู่ ข้อตกลงร่วมกันในกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น และ 4) สหรัฐฯ มองว่าปัญหาทางประวัติศาสตร์ที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข ความทรงจำของเกาหลีใต้เกี่ยวกับการปกครองภายใต้อาณานิคมของญี่ปุ่น และความทรงจำที่ไม่สำนึกผิดของญี่ปุ่นที่ทำให้ชาวเกาหลีใต้สงสัยในความตั้งใจของญี่ปุ่น เป็นตัวขัดขวาง การสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทหารของญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ซึ่งส่งผลด้านลบต่อ ผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชีย รวมทั้งสหรัฐฯ มองว่าตนสามารถแก้ไข ความขัดแย้งประเด็นดังกล่าวได้ไม่ยากผ่านการเจรจาในรูปแบบไตรภาคี โดยพยายามชี้ให้เห็น ผลประโยชน์ร่วมด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ และค่านิยมเสรีนิยม

หลังสหรัฐฯ สามารถแสดงบทบาทคนกลางในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ จนนำไปสู่การบรรลุข้อตกลงร่วมกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่นได้สำเร็จ เมื่อ 28 ธันวาคม ค.ศ.2015 แต่ข้อตกลงระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้กลับไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากข้อตกลงดังกล่าว เป็นผลประโยชน์ทางการเมืองมากกว่าเป็นความพยายามอย่างจริงจังเพื่อการปรองดองและยุติ ความขัดแย้งอย่างแท้จริง ข้อตกลงเรื่องหญิงบำเรอไม่สามารถแก้ไขความยุติธรรมทางประวัติศาสตร์ ที่เหยื่อเรียกร้องได้ รวมถึงต้นทุนของแต่ละประเทศในข้อตกลงดังกล่าวมีไม่เท่ากัน โดยเกาหลีใต้ เป็นประเทศที่แบกรับต้นทุนสูงที่สุด ทั้งแรงกดดันทางการเมืองภายใน และการเคลื่อนไหวของ ภาคประชาสังคมในเกาหลีใต้ ขณะที่สหรัฐฯ เป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์มากที่สุด ทั้งนี้ ปัจจุบัน สหรัฐฯ ภายใต้การนำของประธานาธิบดีนายโจ ไบเดน สหรัฐฯ ยังมีบทบาทในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกรณี หญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น ระหว่างพันธมิตรทั้งสองประเทศ ผ่านกลไกความร่วมมือแบบไตรภาคีระหว่าง สหรัฐฯ ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ซึ่งกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐฯ รับผิดชอบในการจัดประชุม เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจกันระหว่างทั้งสองประเทศ

บรรณานุกรม

- "Asean and Security Architecture in Asean." *National Defence Studies Institute Journal* 6, no. 4 (2015).
- Campbell, Kurt. *The Pivot: The Future of American Statecraft in Asia*. New York: Twelve, 2016.
- Chareonying, Kalaya. "The Role of the Us as a Reflexive Empire in Southeast Asia: Continuity and Change under Obama Administration, 2009-2016." *Journal of Social Sciences* 48, no. 2 (2018).
- Cumings, Bruce. "Dominion from Sea to Sea: America's Pacific Ascendancy." *The Asia-Pacific Journal* (February 11 2012).
- "Fact Sheet: Advancing the Rebalance to Asia and the Pacific." White House Office of the Press Secretary, 2015, <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2015/11/16/fact-sheet-advancing-rebalance-asia-and-pacific>.
- French, Erik. "The Us Role in South Korea-Japan Relations: From Johnson to Biden." *The Diplomat*, January 14 2021. <https://thediplomat.com/2021/01/the-us-role-in-south-korea-japan-relations-from-johnson-to-biden/>.
- "A Critical Appraisal of the "Comfort Women" Agreement between Japan and South Korea." E-International Relations, Updated March 30, 2016, <https://www.e-ir.info/2016/03/30/appraising-the-comfort-women-agreement-between-japan-and-south-korea/>.
- Gale, Alastair. "Japan-South Korea 'Comfort Women' Deal Faces Backlash in Seoul." *The Wall Street Journal*, January 3 2016. <https://www.wsj.com/articles/comfort-women-deal-faces-backlash-in-seoul-1451557585>.
- . "Japan, South Korea to Discuss Comfort Women." *The Wall Street Journal*, April 14 2014. <https://www.wsj.com/articles/SB10001424052702303887804579500894292604078>.
- Geofrey, Towett. "The Implication of Political Patron-Client Linkages on Democratic Governance in Developing Democracies." *International Journal of Innovative Research and Advanced Studies* 7, no. 4 (2020).

- Hosaka, Yuji. "Why Did the 2015 Japan-Korea 'Comfort Women' Agreement Fall Apart?" *The Diplomat*, November 18 2021. <https://thediplomat.com/2021/11/why-did-the-2015-japan-korea-comfort-women-agreement-fall-apart/>.
- Izumikawa, Yasuhiro. "Network Connections and the Emergence of the Hub-and-Spokes Alliance System in East Asia." *International Security* 45, no. 2 (2020).
- Ju, Jinyul. "The Japan-Korea Dispute over the 1965 Agreement in Fact, the Agreement Makes the Path to Resolution Quite Clear." *The Diplomat*, October 23 2020. <https://thediplomat.com/2020/10/the-japan-korea-dispute-over-the-1965-agreement/>.
- "Resolution of the Comfort Women Issue." U.S. Department of State, 2015, <https://2009-2017.state.gov/secretary/remarks/2015/12/250874.htm>.
- "The Us the Big Winner in 'Comfort Women' Agreement." East Asia Forum, Updated January 7, <https://www.eastasiaforum.org/2016/01/07/the-us-is-the-big-winner-in-comfort-women-agreement/>.
- Kirk, Donald. "'Comfort Woman' Statue Casts Shadow over Japan-Korea Deal on Comfort Women." *Forbes*, December 28 2015. <https://www.forbes.com/sites/donaldkirk/2015/12/28/comfort-woman-statue-looms-over-japan-korea-deal-on-comfort-woman/?sh=1d91f4765f36>.
- Ko, Kil Kon. "Patron-Client Politics and Governance System in Nepal." Master's Degree, Seoul National University, 2015.
- Lake, David. *Hierarchy in International Relations*. New York: Cornell University Press, 2009.
- Lee, Eun Young. "The Role of the United States in the Comfort Women Controversy between South Korea and Japan." Master's Degree, Seoul National University, 2015.
- "The American Pivot to Asia: Why President Obama's Turn to the East Is Easier Said Than Done." *Foreign Policy*, 2011, <https://foreignpolicy.com/2011/12/21/the-american-pivot-to-asia/>.
- Liu, Chien. "Obama's Pivot to Asia and Its Failed Japan-South Korea Historical Reconciliation." *East Asia* 35 (2018).
- "Pivot to the Pacific? The Obama Administration's 'Rebalancing' toward Asia."

- Congressional Research Service, 2012, <https://sgp.fas.org/crs/natsec/R42448.pdf>.
- "The American Strategic Pivot in the Indo-Pacific." Network for Strategic Analysis, 2021, <https://ras-nsa.ca/the-american-strategic-pivot-in-the-indo-pacific/>.
- Nakayama, Hayato. "Japanese Activists Who Support Redress for "Comfort Women": Why and How Do They Address the "Comfort Women Issue?" Master's Degree, University of Manitoba, 2013.
- Naoko, Kumagai. *The Comfort Women: Historical, Political, and Moral Perspectives*. Tokyo: International House of Japan, 2016.
- Ninivaggi, Gabriele. "South Korea Announces Plan to Resolve Wartime Labor Dispute with Japan." *The Japan Times*, 2023. <https://www.japantimes.co.jp/news/2023/03/06/national/politics-diplomacy/south-korea-japan-wartime-labor-agreement/>.
- Pabelina, Karla. "Diversifying Bilateral Security Relation Beyond the Us Hub-and-Spoke Alliance System." *Center for International Relations and Strategic Studies* 1, no. 4 (2014).
- Panda, Ankit. "The 'Final and Irreversible' 2015 Japan-South Korea Comfort Women Deal Unravels." *The Diplomat*, January 9 2017. <https://thediplomat.com/2017/01/the-final-and-irreversible-2015-japan-south-korea-comfort-women-deal-unravels/>.
- Park, Myung-Hee. "The Gap Enlargement Mechanism between Korean-Japanese Perceptions: Focusing on the Comfort Women Agreement." *Korea Observer* 48, no. 3 (2017).
- "Press Release - Statement by National Security Advisor Susan E. Rice on the Republic of Korea-Japan Agreement on "Comfort Women"." The American Presidency Project 2015, <https://www.presidency.ucsb.edu/node/312311>.
- Stein, Howard. "A Note on Patron-Client Theory." *Ethos* 12, no. 1 (1984).
- "U.S. Hosts Lawmaker Events to Improve Soured Japan-South Korea Ties." *The Japan Times*, August 24 2022. <https://www.japantimes.co.jp/news/2022/08/24/national/politics-diplomacy/us-japan-south-korea-lawmakers-bilateral-relations/>.
- กาญจนประดิษฐ์, ภูมริม. "เปรียบเทียบแนวความคิด และปัจจัยในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาในสมัยประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู. บุช และประธานาธิบดีบารัก โอบามา ต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง

ได้." มหาคณบดี, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2019.

"ความเป็นพันธมิตรที่แข็งแกร่งของสหรัฐฯ และสาธารณรัฐเกาหลีมีรากฐานมาจากค่านิยมร่วมกัน." Indo Pacific Defense Forum, 2021, <https://ipdefenseforum.com/th/2021/12/10/>.

"ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของญี่ปุ่นตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ถึงปัจจุบัน." การประชุมวิชาการระดับชาติ SMARTS ครั้งที่ 7, 2017, <https://ir.swu.ac.th/jspui/bitstream/123456789/19348/1/His-Con-Siriporn-D-2560.pdf>.

"Obama เยือนไทย." Updated November 20, 2012, <https://thepchatree.blogspot.com/2012/>.

ลีห์อร่ามวัฒน์, ภัทรพร. "การปกป้องสิทธิมนุษยชนของหญิงบำเรอ: การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างบทบาทกลุ่มสมาคมชาวเกาหลีกับรัฐบาลเกาหลีใต้." มหาคณบดี, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2019.

เลี้ยงชูศักดิ์, สุชาดา. "บทบาทการณรงค์ของภาคประชาสังคมเกาหลีใต้ในต่างประเทศกรณีหญิงบำเรอทหารญี่ปุ่น: ศึกษาระหว่าง ค.ศ.2010-2017." มหาคณบดี, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2018.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	อรยา อติศัยสัมพันธ์
วัน เดือน ปี เกิด	24 ตุลาคม 2539
วุฒิการศึกษา	สำเร็จการศึกษาจากคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY